

VSAK DAN V ŠOLO

IN DOMOV

ZGODOVINSKI KROŽEK
OŠ DRAGA BAJCA VIPAVA
MENTORICA: ANA KOBAL

VSAK DAN V ŠOLO IN DOMOV

RAZISKOVALNA NALOGA

VIPAVA, MAREC 2018

RAZISKOVALNA NALOGA RAZPISANA V OKVIRU ZVEZE PRIJATELJEV
MLADINE SLOVENIJE NA TEMO
MIGRACIJE

VSAK DAN V ŠOLO IN DOMOV

NALOGO SO SESTAVILI ČLANI ZGODOVINSKEGA KROŽKA
OSNOVNE ŠOLE DRAGA BAJCA VIPAVA

Sodelovali so učenci: Andreja Ferjančič, Tamara Skapin, Hana Kobal Jauh, Jakob Lozej, Vita Lavrenčič, Irena Nedeljkovič, Katjuša Gorkič, Jan Žgur iz 7. a, Julija Petrič, Manja Praček, Ines Fajdiga, Tinkara Žgur, Luka Kopatin, Mateja Lavrenčič iz 7. b, Mihela Božič, Lucija Trošt, Jerneja Trošt, Tine Nabergoj, Zala Bušen, Ela Zavratnik, Manja Rosa Trojer, Gal Stibilj, Tjaša Dolenc Nusdorfer iz 8. a, Polona Premrl, Lea Fabjan, Kaja Kodelja, Veronika Tomažič, Mojca Ferjančič, Klara Kodelja, Julija Kovač, Ana Fajdiga, Laura Žorž iz 8. b Ajda Furlan, Ajda Božič, Hana Furlan, Filip Skapin, Benjamin Kariž iz 9. a, Katjuša Kopačin, Špela Marc, Sara Furlan, Elena Marija Cervo, Liza Perko, Sara Pregelj, Branka Ferjančič, Matjaž Volk, Ana Guštin iz 9. b.

Mentorica: Ana Kobal

UVOD

V preteklosti, pa tudi danes se je na milijone ljudi preselilo v druge kraje. Posebna oblika selitev so dnevne migracije, ki so se okrepile v zadnjih desetletjih, ko so se izboljšale prometne povezave. Ljudje dnevno odhajajo oziroma se vozijo v službo in v šolo v drug kraj. Torej potujejo iz kraja bivanja v kraj, kjer delajo ali se šolajo in se popoldne ponovno vrnejo domov.

V naši raziskovalni nalogi smo raziskovali dnevne selitve osnovnošolcev iz kraja bivanja v kraj šolanja v času po 2. svetovni vojni do približno leta 1990. Zanimalo nas je, kje so se učenci šolali, kako daleč je bila šola, kakšna je bila pot, kako dolgo so se vozili ali hodili peš, kako je bilo na poti v šolo in domov, kdaj so odšli od doma in kdaj so se vrnili. Zanimal nas je šolski okoliš OŠ Vipava, kasneje OŠ Draga Bajca Vipava. V šolskem letu 1961/1962 so bile nekatere osnovne šole po vaseh ukinjene, med drugimi tudi Budanje, Vrhpolje, Gaberje, Slap, Lože, Lozice in Podraga. Podraga se je priključila k matični OŠ Podnanos, OŠ Budanje, Slap, Lože, Gaberje in Vrhpolje pa so se priključile matični šoli v Vipavi.¹ Kasneje sta tudi OŠ Podnanos in OŠ Goče postali podružnici OŠ Vipava, ki se leta 1969 preimenovala v OŠ Draga Bajca Vipava. Tako je pretežen del učencev vipavske šole bilo vozačev. Najdlje so bili doma učenci iz Gaberji, ki so se do Vipave 45 minut vozili z avtobusom.

V prvem poglavju smo prikazali kratek zgodovinski oris OŠ Vipava od leta 1945 do danes. Nadaljevali smo z opisom, kako so učenci vsakodnevno prihajali v šolo. Do reorganizacije šol in organiziranega šolskega prevoza proti koncu 60. let 20. stoletja so učenci v šolo večinoma prihajali peš in le redki s kolesom. Opisali smo, po katerih poteh so običajno hodili in kako je bilo na poti. Zjutraj so večinoma hiteli, da so prišli pravočasno v šolo, popoldne na poti domov pa je bilo živahno in pot je bila polna najrazličnejših dogodivščin. Predstavili smo tudi primere treh učencev, ki niso obiskovali vipavske osnovne šole, vendar je bil opis njihovih poti do šole tako poseben in zanimiv, da smo njihovo šolsko pot opisali v naši nalogi. Ko je večina otrok imela svoja kolesa, so se učenci iz bližnjih krajev v šolo vozili s kolesi. Večina pa je v šolo prihajala z šolskim avtobusom. V poglavju Hitro, avtobus že gre smo raziskali, kdaj so vozili šolski avtobusi, kje so otroci čakali in kako je bilo na avtobusu, predstavili pa smo tudi varstvo vozačev. Nalogo zaključujemo še z stalno spremljevalko vipavskih šolarjev – burjo, ki jim je v zimskih mesecih pogosto oteževala pot. Včasih, ko je burjo v zimskem času spremljalo še sneženje, je v veselje otrok onemogočila prevoz v šolo.

Raziskovanje smo začeli s pregledovanjem literature v šolski in javni knjižnici ter na Digitalni knjižnici Slovenije. Ugotovili smo, da literature za omenjeno temo skoraj ni. Nato smo sestavili vprašalnik za delo na terenu in veliko krajanov različnih generacij je z veseljem obujalo spomine na šolske dni in otroštvo. Zbrani ustni zgodovinski viri so bili osnova za naše raziskovanje. Pregledali smo tudi šolske kronike že omenjenih šol od osvoboditve do danes. Hrani jih Pokrajinski arhiv v Novi Gorici in Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava. Pri raziskovanju pa nam je zelo veliko pomagal Mladi Vipavec,

¹ PANG 385, OŠ Draga Bajca Vipava 1904 – 1969, Šolske kronike, t. e. 2, a. e. 9, OŠ Podraga 1947 – 1963, Kronika za šolsko leto 1961/62.

glasilo učencev naše šole. Kar nekaj je bilo spisov učencev o njihovi poti v šolo, bodisi peš ali z avtobusom. Iz zapisov lahko občutimo doživljanje takratnih otrok, ko so hodili peš v šolo ob vsakem vremenu ali kako je bilo na prepolnem avtobusu, kaj se je dogajalo, kako nestrpno so pričakovali, kdaj bo avtobus pripeljal, še zlasti zvečer, ko je bilo že temno in še mnogo drugega. Glasilo je bilo lepo ilustrirano in v nalogi smo nekaj risb tudi uporabili. Poleg šolskih kronik je Mladi Vipavec prinašal tudi več statističnih podatkov, predvsem o številu vozačev. Fotografij nismo našli veliko. Vse prikazujejo učence v šoli ali so skupinske fotografije ob zaključku šolskega leta. Iskali smo fotografije učencev, ki prihajajo v šolo, čakajo avtobus ali se peljejo, vendar jih nismo našli, zato smo naloge popestrili z risbami naših učencev. Prav tako nismo našli mesečnih vozovnic ali abonamentov.

V šoli smo zbrane vire pregledati in urediti. Urejanje in pisanje besedila nam je vzelo veliko časa. To je bilo tudi najtežje, saj smo morali paziti na pravilno citiranje in navajanje virov.

V raziskovalnem duhu smo preživeli nekaj mesecev. Delo je potekalo počasi, saj je zahtevalo veliko natančnosti, pa tudi težko smo se organizirali zaradi številnih obveznosti. Sodelovalo je 49 učencev od 7. do 9. razreda. Skupina je bila velika in delo je potekalo individualno ali v skupinah največ do pet učencev. S trdom in požrtvovalnostjo nam je uspelo raziskovalno delo, ki odkriva del bogatega in pestrega šolskega življenja naših staršev in starih staršev.

Marec 2018

HODILI SMO V VIPAVSKO ŠOLO

Po 2. svetovni vojni se je reden pouk začel 1. oktobra 1945. Prva povojna leta je pouk oviralo pomanjkanje učiteljev in neprestane premestitve. Učenci in učitelji niso imeli primernih učnih knjig, zvezkov in drugih šolskih potrebščin.²

Leta 1948 je bila uvedena sedemletna obvezna osnovna šola. S šolskim letom 1950/51 pa se je sedemletna šola razdelila na štiri letno osnovno šolo in triletno nižjo gimnazijo. Osemletno obvezno šolanje so uvedli v šolskem letu 1952/53 in osnovno šolanje se je razdelilo na štirirazredno osnovno šolo ter štirirazredno nižjo gimnazijo, ki naj bi zajela čim več mladine in ji nudila solidno splošno izobrazbo. Tega leta je osnovno šolo v Vipavi obiskovalo 88 učencev, nižjo gimnazijo pa kar 259 dijakov iz Vipave, okoliških vasi in krajev Severne Primorske. Sirote, revni otroci in otroci iz oddaljenih krajev so bivali v Dijaškem domu nižje gimnazije Vipava v prostorih današnjega Zdravstvenega doma Vipava.³

Rojakom v Ameriko so učenci vipavske šole v zahvalo za šolske potrebščine poslali skupinsko fotografijo.⁴

² Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1983/84,

³ Ana Kobal, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 4.

⁴ Pokrajinski arhiv Nova Gorica, dalje glej PANG, 385, Fond OŠ Draga Bajca Vipava 1904–1969, t. e. 2, a. e. 10, Šolska kronika nižje gimnazije za šolsko leto 1952/1953.

Večina prostorov v šoli je bila namenjena nižji gimnaziji. V šolskem letu 1952/53 se je pouk za učence osnovne šole odvijal le v eni učilnici. Že takrat so učitelji opozarjali, da šola potrebuje nove prostore. Število dijakov je naslednje leto naraslo na 288 in osnovna šola je ostala brez prostorov. V hudi prostorski stiski ji je pomagala Kmetijska zadruga, ki ji je v Zadružnem domu odstopila malo dvorano v pritličju in dva prostora v prvem nadstropju, ki so ju preuredili v učilnico tako, da so podrli vmesno steno. Zgradili pa so tudi dodaten vhod v stavbo. Zaradi gradbenih del so začetek šolskega leta prenesli na 15. september 1953, ker pa tega dne učilnica v Zadružnem domu še ni bila pripravljena, je načelnik Vojaške šole osnovni šoli odstopil dve sobi v Domu JLA, kjer je potekal reden dopoldanski in popoldanski pouk do 3. oktobra 1953, ko so uredili učilnico v Zadružnem domu. Konec maja 1953 so uredili še igrišče z gugalnicami in gredjo. Pomagali so vojaki in s prostovoljnim delom tudi učenci in starši. Do začetka novega šolskega leta pa so v Zadružnem domu morali zgraditi še eno učilnico, pisarno in kabinet tako, da je Osnovna šola Vipava postala del Zadružnega doma. Šolski odbor pa je že na začetku leta 1953 dal predlog za gradnjo nove osnovne šole.⁵

Učiteljski kolektiv z ravnateljico Nado Hoenigman pred staro šolo
v šolskem letu 1957/58.⁶

⁵ Ana Kobal, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 4.

⁶ PANG, 385, Šolske kronike OŠ Vipava 1904-1969, t. e. 2, Šolska kronika v šolskem letu 1957/58.

Razmere so bile težke tako za dijake kot za učence. Opremljenost prostorov je bila slaba. Po učilnicah je bil obrabljen ladijski pod, stare klopi in zasilna tabla na stojalu. Vidne so bile električne žice, ki so se pod stropom povešale od žeblička do žeblička. Sredi stropa pa je na žici visela žarnica brez senčnika. V začetku 50. let 20. stoletja po razredih nižje gimnazije ni bilo niti dovolj šolskih klopi in stolov, zato so učenci na začetku šolskega leta v šolo prinesli vsak po en stol in ga v juniju odnesli domov. V najhujši stiski so včasih iz parka učenci prinesli nekaj klopi. Vipavski rojaki so pomagali s šolskimi potrebščinami. Oktobra 1952 so otroci osnovne šole in nižje gimnazije iz ZDA prejeli kar 38 paketov s šolskimi potrebščinami. Veseli so bili zvezkov, risank in raznih blokov, barvic, svinčnikov, peres in drugih potrebščin, ki so jih razdelili med učence vseh šol v vipavski občini. V zahvalo so otroci rojakom v Ameriko poslali album fotografij učencev in domačih krajev, ki so ga z narodnimi vezeninami okrasili učitelji. V Kroniki za šolsko leto 1954/55 je zapisano, da je bilo šolsko delo precej lažje, ker so imeli učne knjige, iz katerih so obravnavali učno snov brez nareka v zvezke, kar je prej precej oviralo poučevanje. Pogoji poučevanja so se še izboljšali z nakupom učil: diapojektorja, episkopa, gramofona in mikroskopa. Večji radioaparat pa je omogočil ozvočenje po učilnicah, da so učenci lahko poslušali radijske šolske ure.⁷

Pročelje šole verjetno v 60. letih 20. stoletja.⁸

⁷ Ana Kobal, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 5.

⁸ PANG, 385, OŠ Vipava, t.e. II/8, a. e. 130.

Sprememba v šolskem sistemu se je zgodila v šolskem letu 1957/58, ko sta se v osemletko združili osnovna šola in nižja gimnazija. Spremenil se je tudi šolski okoliš, saj so na slapenski in vrhpoljski šoli ukinili četrti razred in učenci so začeli obiskovati šolo v Vipavi. Skupno število vseh učencev, razdeljenih v 14 oddelkov je bilo 423. Učiteljev je bilo 16, ravnateljstvo šole pa je prevzela gospa Nada Hoenigman. Šolski odbor s predsednikom Mirkom Princesom se je zelo prizadeval, da bi se razmere na šoli izboljšale in da bi v Vipavi dobili novo šolo.⁹

Občinski ljudski odbor Ajdovščina je 27. februarja 1962 sprejel odlok o združitvi nekaterih šol na Vipavskem. Na osnovi odloka so bile s šolskim letom 1962/63 k matični šoli v Vipavi priključene šole Budanje, Slap, Lože in Vrhpolje. V šolskem letu 1964/65 je bila matični šoli Vipava priključena tudi osnovna šola na Gočah, naslednje šolsko leto pa še šola v Podnanosu. Postale so podružnice oziroma oddelki matične šole v Vipavi. Na podružnicah je potekal pouk od prvega do tretjega oziroma četrtega razreda. Otroci višjih razredov so pouk obiskovali na matični šoli v Vipavi.¹⁰

Učenci 7. a razreda z razredničarko Marijo Kosmač
v učilnici stare šole leta 1969.¹¹

⁹ Ana Kobal, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 5.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Fotografija je zasebna last Jurija Rosa iz Poreč.

Število učencev se je tako iz leta v leto večalo, zato je rasla tudi potreba po novih šolskih prostorih. Šolski odbor in vipavski odborniki so se v ajdovski občinski skupščini stalno zavzemali za gradnjo nove šole, vendar je kar nekaj let trajalo, da je Občina Ajdovščina gradnjo nove vipavske šole vnesla v program občinskih investicij. Sredstva za gradnjo šole so se zbirala z samoprispevkom.¹²

4. oktobra 1969 pa je bil za okrog 800 učencev in 40 učiteljev dolgo pričakovan in slovesen dan, saj so odprli vrata nove šole. Po načrtih arhitekta Štruklja so učitelji in učenci dobili lepe in funkcionalne prostore s sedmimi učilnicami, s štirimi kabineti, šolsko kuhinjo in jedilnico ter z upravnimi in kletnimi prostori. Svet šole se je na seji 23. oktobra 1969 odločil, da dobi vipavska šola ob preselitvi v nove prostore tudi ime po rojaku Dragu Bajcu, kar je kasneje skupščina Občine Ajdovščina tudi sprejela.¹³

Nova osnovna šola v Vipavi leta 1969.¹⁴

Kljub novim šolskim prostorom je bilo še vedno premalo učilnic za vse učence, zato je pouk potekal tudi v stari šoli. Stavbi sta oddaljeni druga od druge 15 minut hoje in nekateri učitelji predmetne stopnje so morali med odmori hiteti iz ene šolske stavbe v

¹² Ana Kobal, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 6.

¹³ Prav tam.

¹⁴ PANG, 385, t. e. 5, a. e. 79, Šolska kronika OŠ Vipava 1969/70.

drugo, zato je pouk trpel. Težave pa so bile tudi pri sestavljanju urnika. V šolskem letu 1980/81, zadnjem na stari šoli je OŠ Draga Bajca Vipava obiskovalo 757 učencev. Pouk je bil v dveh izmenah. Na stari šoli je bil pouk le dopoldne, od 8. ure do 13.05 in sicer za naslednje razrede: 1. a, 2. a, 4. a, 5. a in b ter 6. a, b, c. Na novi šoli je bil pouk dopoldne za 3. a, 7. a, b, c, ter 8. a, b, c. Popoldne pa je bil pouk od 13.30 do 17.45 za učence 1.b, 2. b, 3. b in 4. b razreda.¹⁵

Žal pa bivanje v več kot 120 let stari šoli ni bilo varno. 7. februarja 1979 je v učilnici v pritličju nenadoma med poukom odpadlo približno 2 m² stropnega ometa, ki k sreči ni poškodoval učencev. Šola je poslala vlogo na Občino Ajdovščina, da se ugotovi, kako je s konstrukcijo podov in stropov. V prvem, še bolj pa v drugem nadstropju so se tla majala že ob normalni hoji po razredih. Strop se je nato odluščil še dvakrat v drugih dveh učilnicah. Šolo je pregledal gradbeni inšpektor, ki je odredil popravilo poškodovanih stropov. Učitelji in ravnateljica so zahtevali garancijo inšpektorja dela o varnosti uporabe prostorov stare šole. Zato je ravnateljica 5. marca 1981 vložila zahtevek za strokovno mnenje Medobčinske inšpekcije dela o varnem opravljanju šolskega pouka v stari šoli. 10. maja 1981 je Medobčinski inšpektorat iz Nove Gorice izvedel ogled stare šole in izrekel prepoved uporabe šolske stavbe na podlagi ugotovitve dveh inšpektorjev. Obstajala je neposredna nevarnost za poškodbe in življenje učencev zaradi slabe nosilnosti in delne preperelosti stropnih oziroma podnih konstrukcij. Prepoved uporabe prostorov v stari šoli je začela veljati takoj in je trajala do sanacije objekta.¹⁶

Šolski zvonec je v stari šoli utihnil, v stavbo se je naselila tišina. S poukom v novih razmerah na novi šoli so učenci začeli 13. aprila 1981. Pouk so obiskovali kar v treh izmenah, učenci štirih oddelkov razredne stopnje pa so se vozili celo na podružnično šolo v Podnanos.¹⁷

Učiteljski zbor je na seji 11. aprila 1981 sprejel naslednjo razporeditev pouka:¹⁸

Izmena	Pouk	Razred
1. izmena	od 7. 30 do 12. 30	5. a, b; 6. a, b; 7. b; 8. a, b
2. izmena	Od 13. 30 do 18. 30 Od 12. 00 do 15. 30	5. c, 6. c, 7. a, c, 8. c 4. a in 4. b
3. izmena	15. 30 do 19. 00	1. b in 2. b

¹⁵ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1980/81

¹⁶ Ana Kobal, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 6.

¹⁷ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1980/81

¹⁸ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1980/81, Obvestilo staršem o organizaciji pouka na novi osnovni šoli po zaprtju stare šole, 11. 4. 1981.

V šolo v Podnanos so se izpred nove šole v Vipavi vozili učenci: 1. a, 2. a, 3. a in 3. b. Odhod v Podnanos je bil ob 12. 30. Učenci iz nižjih razredov doma iz Gaberij pa so obiskovali pouk na Gočah.¹⁹

Leta 1983 so poslopju nove šole v sedmih mesecih dogradili prizidek. Z novimi prostori: 4 učilnicami, od katerih je bila ena specializirana, šolsko knjižnico in manjšim večnamenskim prostorom, so lahko učenci obiskovali pouk le v dveh izmenah. Lažje se je organiziralo oddelke podaljšanega bivanja in interesne dejavnosti za učence. Nov prizidek so slovesno predali namenu, v soboto, 22. oktobra 1983.²⁰

Na matični novi šoli je tako pouk potekal v dveh izmenah:²¹

Izmena	Pouk	Razred
1. izmena	od 7.20 do 12. 25	1. a, 2. a, 3. a, 5. a, b, 6. a, b, 7. a, b, 8. a
2. izmena	od 12. 50 do 18. 00	1. b, 2. b, 3. b, 4. b, 5. c, d, 6. c, d, 7. c, 8. b, c

Pouk je potekal izmenoma dopoldne oziroma popoldne. Menjava je bila na en teden.²²

Prostorske možnosti so komaj omogočile dvoizmenski pouk. V času pouka so bile zasedene vse učilnice. Med izmenama je bilo le 25 minut časa, kar ni omogočilo niti temeljitega prezračevanja prostorov. Delovni pogoji so bili najslabši pri telesni vzgoji. Izvajala se je deloma na šolskem hodniku, kjer so bili hkrati še garderoba, jedilnica in razstavni prostor, deloma pa v klasični učilnici, ki so ji odstranili šolsko pohištvo. Težko se je izvajal tudi pouk tehnične vzgoje, gospodinjstvo, biologija, kemija in fizika.²³ Nujno je bilo dograditi nove prostore, saj je dosedanja površina šole znašala samo 1810 m². To je bilo komaj 43 % potrebne površine za izvedbo enoizmenskega pouka. Potrebna je bila telovadnica, 5 učilnic, garderobe, kuhinja, sanitarije, hodniki

¹⁹ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1980/81, Obvestilo staršem o organizaciji pouka na novi osnovni šoli po zaprtju stare šole, 11. 4. 1981.

²⁰ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1983/84, Časopisna izrezka Primorskih novic št. 81, 7. 10. 1983 in št. 86, 25. 10. 1983.

²¹ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1984/85.

²² Prav tam.

²³ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1986/87.

in ostali prostori.²⁴ Dolgo načrtovana gradnja telovadnice in spremljajočih prostorov v izmeri 1240 m² se je začela aprila 1991.²⁵

Ves čas so si prizadevali, da bi bila zgrajena taka šola, ki bi omogočala vsem učencem matične šole enozmenny pouk in dobre pogoje za delo učencev in učiteljev. 5. septembra 1997 so se izpolnile dolgoletne želje. Slovesno so odprli nov prizidek šole s 16 matičnimi učilnicami, specialno učilnico za tehnični pouk, avlo in jedilnico s kuhinjo, garderobo, knjižnico, zbornico, tri kabinete in prostor za svetovalno delo. Tako se je za 450 učencev matične šole končal izmenski pouk in vse je bilo pripravljeno za prehod v devetletno osnovno šolo.²⁶

Besedilo sta s pomočjo mentorice Ane Kobal zapisale Mihela Božič in Jerneja Trošt iz 8. a.

Stavba OŠ Draga Bajca Vipava danes²⁷

²⁴ Prav tam.

²⁵ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1990/91.

²⁶ Ljudmila Kovač, Izpolnile so se sanje, Vipavski glas, letnik XII, oktober 1997, št. 42, str. 31.

²⁷ Fotografija foto krožka OŠ Draga Bajca Vipava.

V ŠOLO SMO HODILI PEŠ

Nekateri otroci so do šole imeli zelo dolgo pot.²⁸

Osnovno šolo v Vipavi so obiskovali otroci iz Vipave in sosednjih vasi: Gradišče, Zemono, Vrhpolje, Duplje, Budanje, Slap, Lože, Manče, Goče, Erzelj, Gaberje, Podraga, Podnanos, Poreče, Orehovica, Podbreg in Lozice. Organiziran šolski avtobusni prevoz je omenjen šele v 60. letih 20. stoletja po reorganizaciji šolstva, ko so bile k matični šoli v Vipavi priključene osnovne šole po vaseh in so učenci višjih razredov obiskovali pouk v Vipavi. Do takrat so otroci do šole pešočili, le redki so se vozili s kolesi. Kasneje, ko so vsi imeli šolski avtobus, so peš odhajali v šolo ali domov ob lepem vremenu in če so bili doma iz bližnjih vasi.

²⁸ PANG 385, OŠ Draga Bajca Vipava 1904 – 1969, Šolske kronike, t. e. 2, a. e. 9, OŠ Podraga 1947 – 1963, Kronika za šolsko leto 1953/54, str. 55.

Pot v šolo je vodila skozi prometno Vipavo in po glavnih cestah, zato so učitelji opozarjali učence na pravilno prečkanje in hojo po cestah, še posebno po 13. 9. 1970, ko se je pri prečkanju ceste pri Policah ponesrečil učenec 7. b razreda. Zaradi poškodb je bil odpeljan v bolnišnico. Učitelji so učence opominjali naj se držijo pravil šole in hodijo posamično po levi strani ceste.²⁹

S Slapa je odhajalo v šolo okoli 20 otrok. Šli so vedno v skupini. Zbirali so se na koncu vasi ter šli po poti preko potoka Močilnik in reke Vipave. To je bila krajša pot. V slabem, deževnem vremenu pa so morali po daljši poti preko velikega mostu na glavno cesto. Ne glede kakšno je bilo vreme, so vedno z veseljem odhajali v šolo, saj so se veselili družbe in norčij, ki so jih počenjali na poti domov. V šolo so pohiteli, da niso zamudili. Pot domov pa so vedno podaljšali, čeprav jih je doma že čakalo drugo delo – pomoč doma in na kmetiji.³⁰

Gospa Dora Bizjak s Slapa pri Vipavi je imela do šole približno uro hoda. Peš so hodili ob vsakem vremenu. Včasih so imeli srečo, da jih je kdo vzel na voz.³¹

Marjan Fajdiga iz Lož je prva dva razreda osnovne šole obiskoval v Ložah, tretji in četrti razred na Gočah, peti in šesti razred v stari šoli v Vipavi, sedmi in osmi razred pa v novi vipavski šoli. Do Goč je hodil dva do tri kilometre približno dvajset minut. V goško šolo je hodil s sosedovo Marjanco. Nekoč jima je blatno pot prekrizal močerad. Zaskrbelo ju je, da ju bo polulal. Takrat so govorili, da če te polula močerad postaneš pikast kot on. Zato raje nista tvegala in močerada nista prestopila, ampak sta čakala, da se odplazi čez cesto, kar je trajalo tako dolgo, da sta zamudila prvo šolsko uro. Ko sta prišla v razred in se opravičila z opisanim razlogom, so vsi planili v smeh.³²

Gospa Valerija Vermiglio iz Vipave je osnovno šolo obiskovala v Ložah, nato pa v Vipavi. Osnovno šolo je obiskovala v 50. letih in v začetku 60. let 20. stoletja. Takrat učencev v šolo še ni vozil avtobus. Vedno je hodila peš ali s kolesom. Do Vipave je peš potrebovala 30 do 40 minut. Pot je vodila mimo polj čez potok Močilnik. Rada je opazovala naravo. Lepo je bilo v vseh letnih časih. Včasih se je zgodilo tudi kaj smešnega. Pot jim je prečkala kača. Prijateljica se je tako ustrašila, da je zbežala domov.³³

²⁹ PANG 385, OŠ Draga Bajca Vipava, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic, šolsko leto 1970/71.

³⁰ Marija Furlan Makuc, Pella, Pella, naj te ubije strela!, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 125.

³¹ Dora Bizjak Vovk, V šolo smo hodili peš in ob vsakem vremenu, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 135.

³² Pripovedoval je Marjan Fajdiga iz Lož; zapisala je Katarina Fajdiga, 7. b.

³³ Pripovedovala je Valerija Vermiglio iz Vipave; zapisala je Zala Bušen, 8. a.

Od 2. polovice 70. let dalje so otroci odšli v šolo peš le, če ni bilo avtobusa. Ponavadi se je to zgodilo pozimi ali če je bila burja res huda. Helena Ferjančič nam je povedala, da je peš odšla v šolo, ko je bila huda zima. Ko pa je prišla v šolo, ni bilo pouka. Peš so domov odšli tudi po pouku, če še ni bilo avtobusa in bi morali dolgo čakati. Upali so, da bo mimo pripeljal avto in jim ustavil.³⁴

Konec Vrhpolja so se zbrali prijatelji in odšli skupaj v šolo.³⁵ Vrhpoljci so do vipavske šole potrebovali približno pol ure hoda. Če je bila burja, niso šli po glavni cesti, ampak po borovem gozdičku – po Lokah, ki je učencem nudil zavetje. Kmalu za šolo so stopili med drevesa in pot je ves čas vodila po gozdičku. Ven so prišli na začetku Vrhpolja pri mostu čez potok Belo ali sredi vasi.³⁶

Pot v šolo je nekatere otroke vodila tudi mimo CIRIUSA – Zavoda za invalidno mladino. Gojenci zavoda so večkrat stali ali sedeli na vozičkih ob ograji in mahali otrokom. Metka Jug iz Vrhpolja se rada spominja temnopoltega gojenca Ninota.³⁷

Viktor Nusdorfer iz Lož je obiskoval najprej šolo v Ložah. Imel je napredne starše. Želeli so, da se še naprej šola in pridobi čim boljšo izobrazbo, zato so ga vpisali v šolo v Vipavo. Tu je obiskoval šolo od petega do sedmega razreda. V vsakem letnem času je moral vstati že ob štirih zjutraj, saj je moral pred odhodom v šolo napasti krave. Do Vipave je peš potreboval več kot pol ure. Kadar je imel srečo, je prisedel na konjsko vprego. Ob lepem vremenu se je peljal s kolesom. Le redki otroci so takrat imeli kolo. Po šoli je pohitel domov. V šoli se niso smeli zadrževati razen, če so bili kaznovani in za kazen po šoli zaprti. Po kosilu ga je čakalo delo na kmetiji. Učenje in pisanje domačih nalog je lahko počakalo na večerne ure, ko je bilo delo opravljeno.³⁸

Učenci, ki so prihajali v novo šolo, so si pot do vhodnih šolskih vrat skrajšali, tako da so prečkali travnik pred šolo. To so počeli vsi učenci, ki so v šolo prihajali peš. Nastala je uhojena steza. Ravnateljica je v okrožnici takole zapisala: »*Takih kozjih stezic pred šolo ne maramo. Hodite le po asfaltu in cesti!*«³⁹ S hojo po travniku so učenci prinesli tudi blato.

³⁴ Pripovedovala je Helena Ferjančič iz Vrhpolja; zapisala je Mojca Ferjančič, 8. b.

³⁵ Pripovedovala je Danica Nabergoj iz Podgriča; zapisal je Tine Nabergoj, 8. a.

³⁶ Pripovedovali sta Terezija Premrl in Roza Marija Kobal iz Vrhpolja; zapisali sta Polona Premrl, 8. b in Ana Kobal.

³⁷ Pripovedovala je Metka Jug iz Vrhpolja; zapisala je Liza Perko, 9. b.

³⁸ Pripovedoval je Viktor Nusdorfer iz Lož; zapisala je Tjaša Dolenc Nusdorfer, 8. a.

³⁹ PANG 385,t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic, šolsko leto 1969/70, okrožnica št. 28.

Pouk je bil dvoizmenski. Učenci naj bi prihajali v šolo pet do deset minut pred začetkom pouka.⁴⁰ Učitelji so menili, da učenci popoldanske izmene hodijo v šolo prezgodaj. Ker so se lovili po hodnikih, so motili pouk dopoldanske izmene, zato so se odločili, da bodo učenci popoldanske izmene počakali pred šolo do zvonjenja. Ob začetku pouka jih je razrednik poklical v šolo in v razred. Učence je ravnateljica opozorila naj mirno počakajo pred šolo in naj ne hodijo po gredicah z vrtnicami in po travi. Zadrževali so se lahko samo na asfaltu.⁴¹

Besedilo so zapisali: Katarina Fajdiga, 7. b, Tjaša Dolenc Nusdorfer, Zala Bušen in Tine Nabergoj, 8. a, Mojca Ferjančič in Polona Premrl, 8. b ter Lisa Perko, 9. b.

⁴⁰ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic, šolsko leto 1969/70, okrožnica št. 1.

⁴¹ PANG; 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga okrožnic in obvestil, šolsko leto 1969/70, št. okrožnice 36.

Dve uri hoda v šolo in še dve uri domov

Manj radi so šli v šolo tisti učenci, ki so morali do šole veliko prehoditi, pot pa je bila težka. Gospod Florjan Kverh iz Potoka pri Dornberku se je tako spominjal poti v šolo: »Osnovno šolo sem obiskoval v Trenti. Do šole sem potreboval dve uri, zato sem moral vstati že ob 5. 45. Vedno sem hodil peš, pol ure sam, nato so se mi pridružili še sošolci. Pozimi je bilo pol metra snega, zato smo morali gaziti. Včasih je z mano šel oče. Kljub hudi zimi, šola ni bila nikoli odpovedana. Pouk je bil tudi popoldne. Domov sem se vrnil, ko je bila že tema. Ko sem bil mlajši, sem bil od poti zelo utrujen. Na eno klop sem vrgel torbo, na drugo pa sem se ulegel. Po šoli smo hiteli domov, saj smo poleti morali še po ovce, ki so se pasle dve uri hoda od doma. Res veliko smo prehodili: po šoli dve uri do doma, nato dve uri do ovc in še dve uri nazaj domov. Na poti v šolo je bil čas tudi za sproščenost. Opazovali smo ribe, bredli smo po Soči in se pozimi drsali. Enkrat smo hodili po skalah soteske. Našel sem stara vrata in hotel sem jih vreči v vodo. Toda, ko sem jih vrgel v vodo, se mi je žebelj zataknil za majico in vrata so me skoraj potegnili za sabo v 10 metrov globoko sotesko.«⁴²

Domačija v dolini Zapoldan, oddaljena 20 minut hoje od izvira reke Soče, kjer je otroštvo in mladost preživel gospod Florjan Kverh.⁴³

⁴² Pripovedoval je Florjan Kverh iz Potoka pri Dornberku, v otroštvu iz doline Zapoldan, ki je še 20 minut hoda od izvira reke Soče; zapisal je Jan Žgur, 7. a.

⁴³ Fotografija je zasebna last Florjana Kverha iz Potoka pri Dornberku.

Deček Florjan Kverh z ovcami na planini Zapotok. Poleti je moral po šoli prehoditi še dve uri do planine, kjer so imeli ovce.⁴⁴

Gospod Florjan nam je opisal tudi pot v srednjo šolo v Ljubljano. Proti Ljubljani je potoval z vlakom iz Jesenic. Do Jesenic je imel dolgo pot, še posebno pozimi, ko je moral priti čez Vršič s smučmi v Kranjsko Goro in nato na Jesenice. Potreboval je kar 8 ur, če je šel po bližnjicah.

Tudi pot iz Sanabora do šole v Colu je bila zahtevna. Do šole so potrebovali približno 40 minut hoje po bližnjicah. Steza je bila precej strma, na nekaterih delih steze sploh ni bilo, zato so plezali kar po skalah. Premagati so morali kar 300 metrov višinske razlike. Najtežje je bilo v slabem vremenu, saj je bilo vse spolzko. Nosili so pelerine in v šolo so prišli prepoteni, ker je bilo pod pelerino vroče, pa še hodili so. Branko Pregelj iz Sanabora se iz šolskih dni najbolj spomni šolske poti po strmi stezi. *»Ne morem si predstavljati, da bi danes pošiljali otroke v šolo po takih poteh kot so nas,«* je povedal.⁴⁵ Po poti domov so s tremi vrstniki počeli marsikaj, najraje so iskali ptičja gnezda in kotalili torbe po strmem travniku. Brankova torba se je odprla in vsi zvezki in šolske potrebščine so padli iz torbe. Bratje in njihovi sošolci so še dva tedna po dogodku Branku domov prinašali šolske potrebščine.⁴⁶

⁴⁴ Fotografija je zasebna last Florjana Kverha iz Potoka pri Dornberku.

⁴⁵ Pripovedoval je gospod Pregelj iz Sanabora; zapisala je Sara Pregelj, 9. b.

⁴⁶ Pripovedoval je gospod Pregelj iz Sanabora; zapisala je Sara Pregelj, 9. b.

Drugačno šolsko pot je opisala gospa Damjana Žorž s Slapa, ki je osnovno šolo obiskovala v Kanalu, otroštvo pa je preživela na hribovski kmetiji. Do šolskega kombija je imela pet minut hitre hoje, nato pa še 20 minut vožnje s kombijem do kanalske šole. V šolo je šla v družbi sestre, ter mlajšega in starejšega brata. Na poti se jim je pridružilo še pet drugih vrstnikov. Čakajoč kombi, so opazovali potok, ki je tekel v bližini, v njem pa je bilo veliko rib in rakcev. Jeseni so videli veverice, ki so se s tal poganjale v krošnje dreves. Pozimi, ko je bil sneg so se kepali kar brez rokavic. V kombiju so se radi pogovarjali s šoferjem o delu na kmetiji, saj je bil doma s hribovske kmetije. Pripovedoval jim je, kako so se fantje igrali z doma narejenimi fračami. Po poti je vozil zelo počasi, saj je bil makadam. Opazoval je drevesa in naravo. Večkrat je ustavil in rekel: »Vidite, tam je »korača« za fračo.« Od otrok je vedno zahteval, da so mirno sedeli na svojih sedežih. Po pouku so na poti iz šole opazovali gnezda ptic, spomladi so trgali cvetove trobentic in vanje piskali. Cvet, ki ni zapiskal, so pojedli. Tudi kakšno jabolko so utrgali z drevesa in ga z užitkom pojedli. Proti koncu šole, ko je bilo vroče in so bili žejni, so pili mrzlo vodo iz studenca. Ob studencu je bilo tudi korito, pri katerem se je napajala živina. Bila je hladna jesen, ko je po robu korita hodil vrstnik. Zdrsnilo mu je in padel je v mrzlo vodo.⁴⁷

Besedilo so zapisali: Jan Žgur, 7. a, Laura Žorž, 8. b in Sara Pregelj, 9. b.

⁴⁷ Pripovedovala je Damjana Žorž iz Slapa; zapisala je Laura Žorž, 8. b.

Hitro v šolo in počasi domov

Na poti v šolo⁴⁸

Kaj mudiš me,
oj, zeleni in cvetoči travnik ti?
Oj, travnik ti.
Lep si, ali meni, ljubi travnik
v šolo se mudi, zelo mudi.
La, la, la, la, la, la la.

Urne ribice v potoki,
rad bi vam tovariš bil;
Tekal, skakal bi po loki
in metulje bi lovil.

Ptiček ti utegneš peti,
kar ti treba, znaš ti že;
v šolo moram jaz hiteti,
kjer se bistrijo glave.

Ali ko pa šola mine,
kakor ti bom, ptiček, prost;
hej, čez jarke in krtine!
Travnik ves bo moj in gozd.
Jožef Stritar

V šolo v Vipavo so morali pohiteti, čeprav bi raje tako kot deček v Stritarjevi pesmi uživali v prelepi naravi. Hodili so hitro, kot vojaki v vrsti, da so prišli pravočasno v šolo.⁴⁹ Na poti v šolo so se s sošolci pogovarjali oziroma preverjali, koliko se je kdo učil, kdo bo kaj vprašan in če se je pripravil na spraševanje.⁵⁰

⁴⁸ Jožef Stritar, Na poti v šolo, Šopek šolskih pesmi, s posebnim ozirom na narodne in v narodnem duhu zložene napeve, Središče na Štajerskem 1906, str. 7–8, <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LEUTKMCI/06546aef-c019-47ea-8ba9-6e0dcebbf96a/PDF>, dostop dne 19. 3. 2018. Risba zraven pesmi je izsek naslovnice Mladega Vipavca, glasila učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik VIII, št. 3, 25. 5. 1978.

⁴⁹ Pripovedovala je gospa iz Vipave; zapisala je Sara Pregelj, 9. b.

⁵⁰ Pripovedovali sta Urška Jauh iz Kranja in Mojca Vrh Žgur iz Postojne; zapisali sta Hana Kobal Jauh, 7. a in Tinkara Žgur, 7. b.

Na poti v šolo in iz nje so srečevali starejše ljudi, ki so jih lepo pozdravili. Gospa Sonja Nusdorfer iz Zavina je najprej obiskovala šolo v Šmarjah in eno leto v Ajdovščini. Ko so nekoč šli mimo starejše gospe, je niso pozdravili. Gospa jih je v šoli zatožila, da je niso pozdravili. Sošolci so se nato med seboj dogovorili, da bodo na poti iz šole šli v vrsti, približno dva metra drug za drugim. Imeli so srečo, saj so gospo res srečali. Vsak je pozdravil in gospa je morali vsaj 15 krat odgovoriti »Dober dan!«. Tako so se ji učenci maščevali.⁵¹

Ko so šli v šolo, so se po poti vstavljali pri sošolcih, da so šli nato skupaj v šolo. Posedali so po klopek in zidkih ter se pogovarjali, zaradi česar so skoraj zamudili pouk.⁵² Gospa Božič iz Vipave se spominja, da je v šolo vedno šla s sošolkami. S prvo sošolko sta se dobili pri njej doma, nato sta pozvonili še pri drugih dveh sošolkah in skupaj so odšle proti šoli. Spomni se, da se je s sošolko toliko zaklepetala, da je pozabila vzeti šolsko torbo. Šele, ko je prišla v šolo je ugotovila, da je nima. Po pouku nikoli niso hitele domov. Preden se je posamezna sošolka poslovila, smo pred njeno hišo klepetale vsaj še 10 minut. Pogovarjale smo se o šoli, o tem, kaj se je dogajalo doma, če so dobile kaj novega in podobno.⁵³

Špela Benčič iz Lož se spominja neljubega dogodka, ko jo je brat zjutraj poslal po kruh v trgovino. Ko se je vrnila domov, so bila vrata v hišo zaklenjena, Špelina torba pa v hiši. Objokana je šla v šolo brez torbe.⁵⁴

Sonja Kopatin iz Ajdovščine se spominja, kako so otroci lovili letake, ki jih spuščal avion. Takrat so vedno zamudili pouk. Včasih pa jim je uspelo priti v šolo tudi prej. Ustavil jim je voz in z njim so se peljali del poti do šole.⁵⁵

Živahneje kot na poti v šolo, je bilo popoldne, ko se je šola končala. Pozimi, ko je bil led, so se otroci drsali. Ko pa je bilo deževno in je reka Vipava poplavljala, so hodili po lužah. Ivanka Marc iz Gradišča se spomni, da je na poti iz šole na poplavljenem travniku izgubila nove škornje. Doma so se nanjo hudo jezili. Marjan Zavratnik z Gradišča pri Vipavi se je s sošolci zelo rad igral pri potoku. Čeprav je čez potok vodil most, so raje šli po vodi. Kdor je najbolj suh prišel na drugi breg potoka, je zmagal.⁵⁶ Mlajši otroci so se igrali s kamenčki. Igrali so se skrivalnice v koruzi in grmovju.⁵⁷ Konec zime so nabirali zvončke, spomladi so »robutali« česnje. Večji so mlajšim nagajali. Anica Rosa iz Podrage ima slab spomin na fanta, ki je edini imel čevlje. Začel

⁵¹ Pripovedovala je Sonja Nusdorfer iz Zavina; zapisal je Matjaž Volk, 9. b.

⁵² Pripovedovala je Marija Ferjančič iz Vipave; zapisala je Ana Fajdiga, 8. b.

⁵³ Božič iz Vipave; zapisala Ajda Božič, 9. a.

⁵⁴ Pripovedovala je Špela Benčič iz Lož; zapisala je Lea Fabjan, 8. b.

⁵⁵ Pripovedovala je Sonja Kopatin iz Ajdovščine; zapisal je Luka Kopatin, 7. b.

⁵⁶ Pripovedoval je Marjan Zavratnik z Gradišča pri Vipavi; zapisala je Ela Zavratnik, 8. a.

⁵⁷ Pripovedovala je Jadranka Vovk iz Velikega polja; zapisal je Jakob Lozej, 7. a.

jih je loviti in jim hoditi po golih prstih.⁵⁸ Če je pot vodila mimo potoka, so vanj metali kamne in lovili ribe.⁵⁹

Andrej Ferjančič iz Dupelj se je v šolo običajno vozil z šolskim avtobusom. Ko pa se je v šolo odpravil peš, je bilo na poti domov vedno zanimivo. Še z dvema ali tremi vrstniki so se igrali v grmovju in iskali gnezda. Zbirali so naboje iz pištol in pušk, ki so jih na tleh pustili vojaki, še najraje so imeli polne naboje. Gradili so si hiške in veliko raziskovali okrog dvorca Zemono, ki je bil takrat še neobnovljen. Pot domov se je precej zavlekla in starše je mnogokrat skrbelo, ker ga ob uri ni bilo domov. V višjih razredih osnovne šole se je Andrej peljal v šolo s kolesom in v osmem razredu tudi z motorjem.⁶⁰

Fantje so kdaj počeli tudi kaj nevarnega, na primer, ko je mimo počasi pripeljal kamion, sta se sošolca vsak na eni strani prijela za stranico kamiona in se tako pripeljala do začetka Vrhpolja.⁶¹

Na poti iz šole so fantje zaigrali tudi nogomet.⁶²

⁵⁸ Pripovedovala je Anica Rosa iz Podrage; zapisala Manja Rosa Trojer, 8. a.

⁵⁹ Pripovedoval je Stanislav Kokalj iz Idrije; zapisala je Elena Marija Cervo, 9. b.

⁶⁰ Pripovedoval je Andrej Ferjančič iz Dupelj; zapisala je Branka Ferjančič, 9. b.

⁶¹ Pripovedoval je Marjan Nusdorfer iz Vipave; zapisala Irena Nedeljkovič, 7. a.

⁶² Risal je Filip Skapin, 9. a.

Fantje so se na poti iz šole ustavili tudi na kakšnem polju in igrali nogomet. Domov so se vrnili tudi uro ali dve po zaključku pouka.⁶³ Deklice so rade prepevale, mlajše pa so skakale ristanc.⁶⁴ Dekleta in fantje so tekali, se lovili, pravili so vice in se veliko nasmejali.

Tudi otroci, ki so živeli v Dolgi Poljani, so do šole v Ajdovščini pogosto hodili peš. Potrebovali so 45 minut. Šli so po bližnjicah, po poljskih poteh in stezah, da so se izognili prometu in burji. Ko so se vračali iz šole, niso hiteli. Pogovarjali so se, dekleta so nabirale rože. Vedeli so za studence s čisto vodo, kjer so se odžejali.⁶⁵ Ko so odhajali iz šole, so bili lačni. Vedeli so tudi, kje je na polju še ostala repa in so jo jedli kar surovo.⁶⁶

Pot v šolo in domov je bila prijetnejša s sošolko. Boža Furlan Ferjančič je imela sošolko Mičo, ki je stanovala v loškem gradu. Včasih jo je pospremila tudi do njenega doma, čeprav je tako prehodila še nekaj kilometrov več. Med potjo sta se ustavljali in se igrali. Radi sta počivali na mostu čez potok Močilnik. Nekoč sta se domislili, da bi metali torbici na drugo stran potoka in se preizkušali, katera vrže dlje. Razigrano sta tekali po mostu do drugega brega, pobrali torbici in ju zopet vrgli. Smeha in igre je bilo konec, ko je ena torbica padla v potok. Zvezki in knjige so plavali po vodi in se naglo oddaljevali. Tekli sta po bregu, da bi ujeli torbico, toda zelo hitro je izginila v vodi. V nedeljo so vsi prepisovali učno snov v nove zvezke, knjige pa si je od tistega dne sposojala.

Po prvem letniku se je prijateljica Miča odselila v Koper. V šolo je spet hodila sama. Spomladi se je kratkočasila ob drevesih, grmovju in na travniku. Vedela je za vsa ptičja gnezda in opazovala je, kdaj se bodo izvalili mladiči.⁶⁷

Tanja Premrl iz Vrtovč je imela občutek, da je njena šolska torba večja od nje. Ko so peš hodili v šolo in domov, ji je brat nosil šolsko torbo, saj je bila torba zelo težka. Zdelo se je, da je torba težja od nje. Tanja Premrl se tudi spomni, da so se na poti proti domu ustavili v meji, kjer je bilo polno polžjih hišic. Iz torbe so zložili zvezke in polžje

⁶³ Pripovedoval je Marjan Nusdorfer iz Vipave; zapisala Irena Nedeljkovič, 7. a.

⁶⁴ Pripovedovala je Milena Furlan iz Podnanosa, zapisala je Sara Furlan, 9. b.

⁶⁵ Pripovedovalka iz Dolge Poljane.

⁶⁶ Pripovedovali sta Vlasta Lokar Lavrenčič; zapisala Mateja Lavrenčič, 7. b.

⁶⁷ Boža Furlan Ferjančič, Preko vetrnega polja, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 115–116.

hišice naložili v torbo. Ko je prišla domov, je bila mama zelo jezna ob pogledu na polžje hišice v torbi. Morala se je vrniti nazaj po zvezke.⁶⁸

Gospa Nataša Uršič Praček nam je opisala neprijeten dogodek, ki se je zgodil na poti iz šole. Zimskega dne, ko se je iz šole vračala sama, je srečala sošolki. Oblečena je bila v nov zelen plašč, na katerega je bila zelo ponosna. Spomni se, da je bil ob cesti kup premoga. Sošolka jo je iz ljubosumja porinila v premog in nov plašč je bil zamazan s črnimi madeži.⁶⁹

Če je kdo od učencev imel kaj denarja, je na poti iz šole rad zavil v slaščičarno k Hasanu na glavnem trgu v Vipavi.⁷⁰ Andrej Ferjančič iz Dupelj je hotel kupiti le eno kepico, toda slaščičar mu je na kornet naložil kar pet kepic. Hitel je jesti. Toda šolski avtobus je že pripeljal, s sladoledom pa nihče ni smel na avtobus. Sladoleda je bilo škoda in Andrej je zelo hitro pojedel vse kepice sladoleda. Mislil je, da mu bodo »zmrznili« možgani.⁷¹ Med učenci je bila priljubljena tudi trafika zraven stare šole. Kupovali so žvečilne gumije Babalu in Bazooka, včasih tudi vrečko Smokija. Smoki je vedno jedlo več otrok, pa tudi žvečilni Babalu je bil pogosto razdeljen na majhne koščke. Kako lepo se je bilo posladkati na poti domov ali ko so čakali avtobus.⁷² Tanja Stojko iz Ajdovščine je imela do šole približno 40 minut hoje. Ko so se vračali domov, so se pogosto ustavili v stari stavbi Mlinotesta, kjer so pakirali sadne bombone. Z njimi so se sladkali na poti do doma.⁷³

Urški Jauh iz Kranja je ostalo v zelo lepem spominu druženje s sošolci pred šolo na igrišču in ko so skupaj odšli na sladoled v bližnjo slaščičarno. Med seboj so se vsi zelo dobro razumeli.⁷⁴

Besedilo so napisali: Jakob Lozej, Hana Kobal Jauh, Irena Nedeljkovič, 7. a, Manja Praček, Mateja Lavrenčič, Luka Kopatin, 7. b, Gal Stibilj, Ela Zavratnik, Tinkara Žgur, Manja Rosa Trojer, 8. a, Ana Fajdiga, Lea Fabjan, 8. b, Ajda Božič, 9. a, Branka Ferjančič, Matjaž Volk, Sara Pregelj, Sara Furlan, Elena Marija Cervo, 9. b.

⁶⁸ Veselo in slovesno ob začetku in zaključku šolskih let, raziskovalna naloga mladih zgodovinarjev OŠ Draga Bajca Vipava, mentorica Ana Kobal, Vipava 2017, str. 10.

⁶⁹ Pripovedovala je Nataša Uršič Praček iz Vipave; zapisala je Manja Praček, 7. b.

⁷⁰ Danes je v prostorih nekdanje Hasanove slaščičarne znana slaščičarna Pri Marjanci, ki slovi po najboljšem sladoledu daleč naokoli.

⁷¹ Pripovedoval je Andrej Ferjančič iz Dupelj; zapisala je Branka Ferjančič, 9. b.

⁷² Pripovedovala je Ana Kobal iz Vrhpolja.

⁷³ Pripovedovala je Tanja Stojko iz Ajdovščine; zapisal je Gal Stibilj, 8. a.

⁷⁴ Pripovedovala je Urška Jauh iz Kranja; zapisala je Hana Kobal Jauh, 7. a.

Po pouku so otroci pomagali doma

Po pouku so jim misli uhajali v popoldanski čas, zlasti kaj bodo počeli. Velikokrat so se dobili z sošolci in se skupaj učili.⁷⁵

Nekaterim otrokom so starši določili uro do katere so morali priti domov iz šole. Če so uro prihoda domov zamudili, je sledila kazen, na primer: dan brez gledanja televizije.⁷⁶

Jana Guštin iz Vipave je po šoli najprej napisala nalogo, nato pa je mami pomagala pri gospodinjskih opravilih. V prostem času je imela rada ročna dela. Veliko je vezla in pletla.⁷⁷

Če so bili starši zaposleni, so starejši otroci po prihodu iz šole začeli pripravljati kosilo.⁷⁸ Če pa so kosilo pripravili starši, so morali otroci priti domov čimprej. Ivanka Marc iz Gradišča pri Vipavi je po prihodu iz šole najprej pojedla kosilo. Morala je vse pospraviti in šele potem je začela pisati nalogo.⁷⁹ Tudi Rodika Pesterean iz Vipave je po šoli kmalu prišla domov, saj so jo starši čakali s kosilom.⁸⁰ Dora prišla iz šole, je doma večkrat dobila listek z naročilom staršev, da mora iti na delo v vinograd, do katerega je bilo pol ure hoda.⁸¹

Kjer so imeli kmetijo, so otroci opravljali številna kmečka opravila. Ni bilo časa za utrujenost. Terezija Premrl je živela na kmetiji, zato je po šoli šla v vinograd, kjer je med vrstami trt pobirala rožje in ga povezovala v butare. Odpeljali so jih domov in z narezanim rožjem so hranili prašiče.⁸² Morali so tudi pasti živino,⁸³ pripravljati drva, spravljati seno, pleti krompir in koruzo.⁸⁴ Dora Štrancar s Planine je doma večkrat dobila listek z naročilom staršev, da mora priti v vinograd, do katerega je bilo pol ure hoda.⁸⁵ Toliko je bilo dela, da so mnogi pisali nalogo in se učili šele zvečer.⁸⁶

Besedilo so zapisali: Irena Nedeljkovič, Tamara Skapin, Katjuša Gorkič in Andreja Ferjančič, 7. a, Julija Petrič, 7. b, Zala Bušen, 8. a, Kaja Kodelja in Polona Premrl, 8. b, Matjaž Volk, Ana Guštin in Špela Marc, 9. b.

⁷⁵ Pripovedovala je Valerija Vermiglio iz Vipave; zapisala je Zala Bušen, 8. a.

⁷⁶ Pripovedovala je Bojana Kocbek Gorkič; zapisala je Katjuša Gorkič, 7. a.

⁷⁷ Pripovedovala je Jana Guštin iz Vipave; zapisala je Ana Guštin, 9. b.

⁷⁸ Pripovedoval je Pavel Skapin iz Vipave; zapisala je Tamara Skapin, 7. a.

⁷⁹ Pripovedovala je Ivanka Marc iz Gradišča pri Vipavi; zapisala je Špela Marc, 9. b.

⁸⁰ Pripovedovala je Rodika Pesterian iz Vipave, rojena v Mirzesti v Moldaviji; zapisala je Andreja Ferjančič, 7. a.

⁸¹ Pripovedovala je Dora Štrancar iz Planine; zapisala je Julija Petrič, 7. b.

⁸² Pripovedovala je Terezija Premrl iz Vrhpolja, zapisala je Polona Premrl, 8. b.

⁸³ Pripovedoval je Janez Kodelja iz Lož; zapisala Kaja Kodelja, 8. b.

⁸⁴ Pripovedoval je Marjan Nusdorfer iz Vipave; zapisala Irena Nedeljkovič, 7. a.

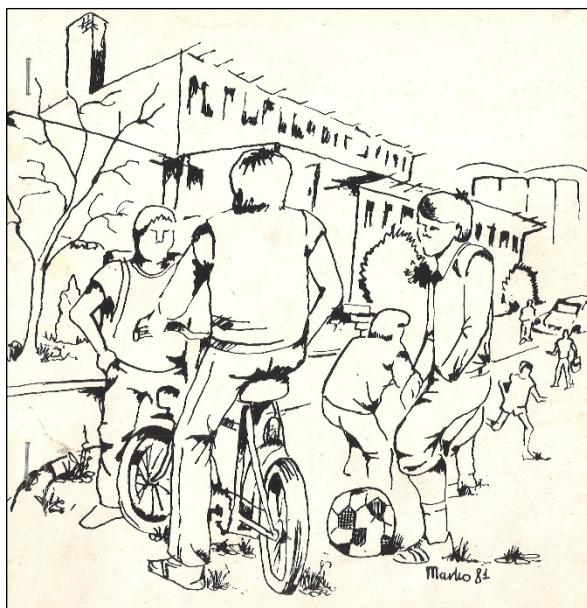
⁸⁵ Pripovedovala je Dora Štrancar iz Planine; zapisala je Julija Petrič, 7. b.

⁸⁶ Pripovedovala je Sonja Nusdorfer iz Zavina; zapisal je Matjaž Volk, 9. b.

S KOLESOM JE ŠLO HITREJE

V letih po 2. svetovni vojni so le redki otroci imeli kolo. Boži Furlan Ferjančič je kolo posodil brat, ko je iz Gorice dobil lepo moško kolo. Večkrat ji ga je posodil, da se je peljala v šolo. Takrat je bila zelo ponosna, saj se je lahko peljala po glavni cesti. Na križišču je malo počakala, da so se pripeljali gimnazijci iz Podrage in Podnanosa. Z njimi ali za njimi je nadaljevala pot do Vipave. Občudovala je starejše fante, ki so vozili hitreje. Spominja se, da se jih je vštric peljalo kar po deset kolesarjev in da vso pot niso srečali niti enega avtomobila. Zaradi prometa takrat niso imeli težav.⁸⁷

Kasneje je skoraj vsak otrok imel svoje kolo. Ko so bili otroci večji, na predmetni stopnji, so se s kolesi vozili tudi v šolo. V šolo so kolesarili tisti, ki so bili doma v bližnjih vaseh, na primer Vrhpoljci in Dupeljci. Helena Ferjančič iz Vrhpolja ima na vožnje s kolesom zelo lepe spomine. Z vrstniki so vozili »vštric« in klepetali. Pogosto je vozila kolo brez držanja krmila.⁸⁸ Tudi Anton Lavrenčič iz Vrhpolja se je v šolo pogosto vozil s kolesom. Pot je vodila skozi center Vipave, zato so morali paziti na preostali promet. Ker je bil pouk dvoizmenski, so se pozimi večkrat vračali domov že po temi, kar je bilo precej nevarno. Kolesarili so tudi v slabem vremenu. Za kolo so doma izdelali različna zaščitna pokrivala iz plastičnih vrečk.⁸⁹

Živžav pred vipavsko šolo. Mnogi so se v šolo pripeljali s kolesi.⁹⁰

⁸⁷ Boža Furlan Ferjančič, *Preko vetrnega polja, Stoji učilna zidana*, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 115–116.

⁸⁸ Pripovedovala je Helena Ferjančič iz Vrhpolja; zapisala je Mojca Ferjančič, 8. b.

⁸⁹ Pripovedoval je Anton Lavrenčič iz Vrhpolja; zapisala je Vita Lavrenčič, 7. a.

⁹⁰ Naslovnica Mladega Vipavca, glasila učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XI, 1981, št. 3.

Pot v šolo je bila včasih prava pustolovščina. Liljana Furlan iz Vipave se je v šolo vozila s kolesom. Sošolci so jim na poti večkrat postavili zasedo, ki so jo morale s sošolkami premagati, da so se peljale naprej do šole.⁹¹

Učenci so kolesa puščali na dvorišču stare šole, pred novo šolo pa v stojalih za kolesa oziroma so jih naslanjali na spodnjo stran cestišča. Učitelji so morali kolesarje pogosto opozarjati naj ne naslanjajo koles na ograjo, ker so jo tako poškodovali. Prav tako ni bilo dovoljeno naslanjati koles na bankino na zgornjem delu cestišča, ker so se lahko prevrnili na gredice z vrtnicami in jih polomila.⁹²

Besedilo so zapisali: Vita Lavrenčič, 7. a, Mojca Ferjančič, 8. b in Ajda Furlan, 9. a.

⁹¹ Pripovedovala je Liljana Furlan iz Vipave; zapisala je Ajda Furlan, 9. a.

⁹² PANG 385,t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic, šolsko leto 1971/72, okrožnica št. 33.

HITRO, AVTOBUS ŽE GRE!

»Dan je pust in deževen. Najraje bi ostala doma, vendar moram v šolo. Cesta je polna luž, jaz pa počasi stopam proti avtobusni postaji. Šolarji smo čakali, toda avtobusa dolgo ni bilo. Ko se je končno prikazal izza ovinka, smo se usuli proti vratom in hiteli vanj, saj je lilo kot iz škafe. Sprevodnik je govoril, naj se ne prerivamo, šofer pa je neprestano pogledoval na uro. Ko smo bili vsi v avtobusu smo se odpeljali. V njem je bilo vse živo, saj smo se glasno pogovarjali. Sprevodnik nas je miril, toda nismo ga poslušali. Z dežnikov in pelerin so se cedile dežne kaplje. Avtobus je pripeljal do naslednje postaje. Tu je vstopila spet množica učencev, tako da je bil avtobus natrpan do zadnjega kotička. Ker je bila gneča, smo drug drugega močili. Tako smo se končno pripeljali v Vipavo. Ko se je avtobus ustavil, je bilo spet hudo, saj je hotel biti vsak prvi zunaj. Drugi dan se spet pripeljemo z avtobusom v šolo, pa naj dežuje, sije sonce ali zavija burja.«⁹³

Vozači so predstavljali znaten del učencev vipavske osnovne šole. V šolskem letu 1972/73 je bilo na matični šoli 261 učencev vozačev, v šolskem letu 1975/76 pa kar 373.⁹⁴ V šolskem letu 1986/87 se je od 543 učencev 287 vozilo z avtobusom.⁹⁵

Vozači iz vasi	Število vozačev
Budanje	52
Vrhopolje	40
Slap	46
Lože	23
Goče	16
Erzelj	10
Gaberje	21
Podraga	18
Podnanos	38
Poreče, Orehovica, Podbreg, Lozice	23
Skupaj	

Tabela: Število vozačev OŠ Draga Bajca Vipava po vaseh v šolskem letu 1986/87.⁹⁶

⁹³ Bojana Terbižan, V avtobusu, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik VI., št. 2, 8. 2. 1976, str. 12.

⁹⁴ PANG 385, t. e. 21, a. e. 177, Šolska kronika OŠ Draga Bajca Vipava za šolski leti 1972/73 in 1975/76.

⁹⁵ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika OŠ Draga Bajca Vipava, šolsko leto 1986/87, str. 102.

⁹⁶ Prav tam.

Organiziran šolski prevoz učencev se je začel šele proti koncu 60. let 20. stoletja. V šolskem letu 1968/69 so razredniki morali pripraviti seznam vozačev. Učenci iz Vrhpolja so se lahko vozili z avtobusom od 22. decembra 1968. Odhod iz Vrhpolja je bil ob 7. 40. Cena vozovnice v eno smer je bila 50 dinarjev, po novem letu pa je prevoznik obljubljal 50 % popust na vozno karto. Vrhpoljci so se lahko vozili tudi domov, prevoz pa so imeli tudi Vrhpoljci, ki so imeli popoldansko izmeno.⁹⁷ Učenci iz Podnanosa, Podrage in Lozic so imeli kar dva šolska odvoza. Prvi je odpeljal ob 12. 30, drugi pa ob 13. 10.⁹⁸ Vrhpoljci so imeli avtobus po končani popoldanski izmeni in sicer ob 18. 00.⁹⁹ V naslednjem šolskem letu je popoldanske učence avtobus vozil v Podnanos izpred šole ob 18. 00. Vrhpoljce pa je avtobus v šolskem letu 1969/70 vozil šele od 1. novembra 1969 dalje.¹⁰⁰

Mesečne vozovnice so si morali učenci nabaviti med 25. in 30. dnem v mesecu. Kontrolor je vsakega, ki se je izgovarjal, da si v roku ni utegnil nabaviti vozovnice, kaznovala s plačilom redne vozne karte in kaznijo 3 dinarjev.¹⁰¹ Povratna mesečna vozovnica za Vrhpolje je bila 2000 dinarjev.¹⁰²

Le kdo bo prvi na avtobusu?¹⁰³

⁹⁷ PANG 385, t. e. 7, a. e. 106, Knjiga okrožnic za šolsko leto 1968/69, okrožnica št. 26.

⁹⁸ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1968/69, okrožnica št. 8.

⁹⁹ Prav tam.

¹⁰⁰ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1969/70, okrožnica št. 9.

¹⁰¹ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1969/70, okrožnica št. 30.

¹⁰² PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1969/70, okrožnica št. 15.

¹⁰³ Risala je Ajda Furlan, 9. a.

Vrhpoljci so avtobus čakali pred trgovino, pri Hladovih ali pred cerkvijo. Ko je bilo slabo vreme so na avtobus počakali kar v cerkvi. Če je avtobus nekoliko zamudil, so ob 7. uri zjutraj z vrhpoljskim duhovnikom Jožkom Bercetom zmolili tudi Angel gospodov.¹⁰⁴ Na avtobusu je bila velika gužva, saj so Vrhpoljci zadnji vstopali na avtobus. Če so hoteli sedeti, so se prerivali. Toda, čeprav je bila vožnja kratka, le 5 minut je trajala, se je splačalo. Nekateri šoferji so se zelo jezili na učence. Kričali so in kdor ni ubogal, je moral iz avtobusa ter peš v šolo ali domov. Avtobus je pripeljal do stare ali nove šole. Tu so otroci na avtobus tudi počakali, razen, če so želeli na delavski avtobus. Takrat so morali do Cuntovega mostu čez Belo, ki je ob cesti Vipava – Vrhpolje. Več avtobusnih povezav med Vipavo in Vrhpoljem je bilo, ko se je nad Dolgo Poljano utrgal plaz in uničil cesto Ajdovščina – Col. Takrat so skozi Vrhpolje vozili avtobusi proti Colu, Črnemu vrhu, Idriji in Ljubljani.¹⁰⁵

Na avtobusu proti Vipavi je bilo vedno zabavno. Zjutraj sicer malo manj, ker so bili učenci zaspani. Je pa bilo vedno veselo na poti iz šole, saj so se učenci šalili in zafrkavali drug drugega. Veliko so se pogovarjali o učenju, o pisanju testov in kako so preživeli šolski dan.¹⁰⁶

Na avtobusu niso bili vsi sedeži enako pomembni. Če si sedel spredaj, je bilo vse mirno. Nič se ni dogajalo, ker so spredaj po mnenju učencev sedeli le »piflarji«, večinoma dekleta. Na zadnjih sedežih pa je bilo pestro. Tudi pretep ni bil redek. Zadnji sedeži so bili dokaz moči in veljave.¹⁰⁷ Učenci so se vedno »grebli«, kdo bo prvi na avtobusu, saj je tako imel možnost, da zasede najboljše, zadnje sedeže.¹⁰⁸ Ob vstopu na avtobus so šoferju morali pokazati abonament – mesečno vozovnico. Avtobus je bil zelo poln. Tisti, ki so stali so morali biti zelo previdni zlasti, ko je avtobus zaviral. Dobro so se morali držati. Tisti, ki je vstopil zadnji, je stal prav ob vratih. Moral je paziti, ko so se vrata odprla, da ni padel iz avtobusa.¹⁰⁹

Učenci iz Podnanosa so šolski avtobus čakali na avtobusni postaji ob glavni cesti. Če je bila burja, zima, sneg in dež, so poiskali zavetje. Ko pa je bilo lepo vreme, so se otroci podili naokrog. Cesta skozi Podnanos je bila zelo prometna, saj je bila glavna povezava z Novo Gorico. Jeseni so si krajšali čas tako, da so pod kolesa kamionov metali kostanje.¹¹⁰

¹⁰⁴ Pripovedovala je Ana Kobal iz Vrhpolja. Jožko Berce je bil duhovnik v Vrhpolju od leta 1974 do 2014.

¹⁰⁵ Pripovedovala je Helena Ferjančič iz Vrhpolja; zapisala je Mojca Ferjančič, 8. b.

¹⁰⁶ Pripovedovala je Đurđa Blanuša iz Podnanosa; zapisala je Katjuša Kopačin, 9. b.

¹⁰⁷ Pripovedoval je Matjaž Furlan iz Podbrega; zapisala je Hana Furlan, 9. a.

¹⁰⁸ Pripovedoval je Anton Lavrenčič iz Vrhpolja; zapisala je Vita Lavrenčič, 7. a.

¹⁰⁹ Pripovedovala je Liljana Tomažič iz Vrhpolja; zapisala je Veronika Tomažič, 8. b.

¹¹⁰ Prav tam.

Avtobusa Avtopromet Gorica, s katerima so se v šolo vozili učenci v 80. letih 20. stoletja na avtobusni postaji v Novi Gorici.¹¹¹

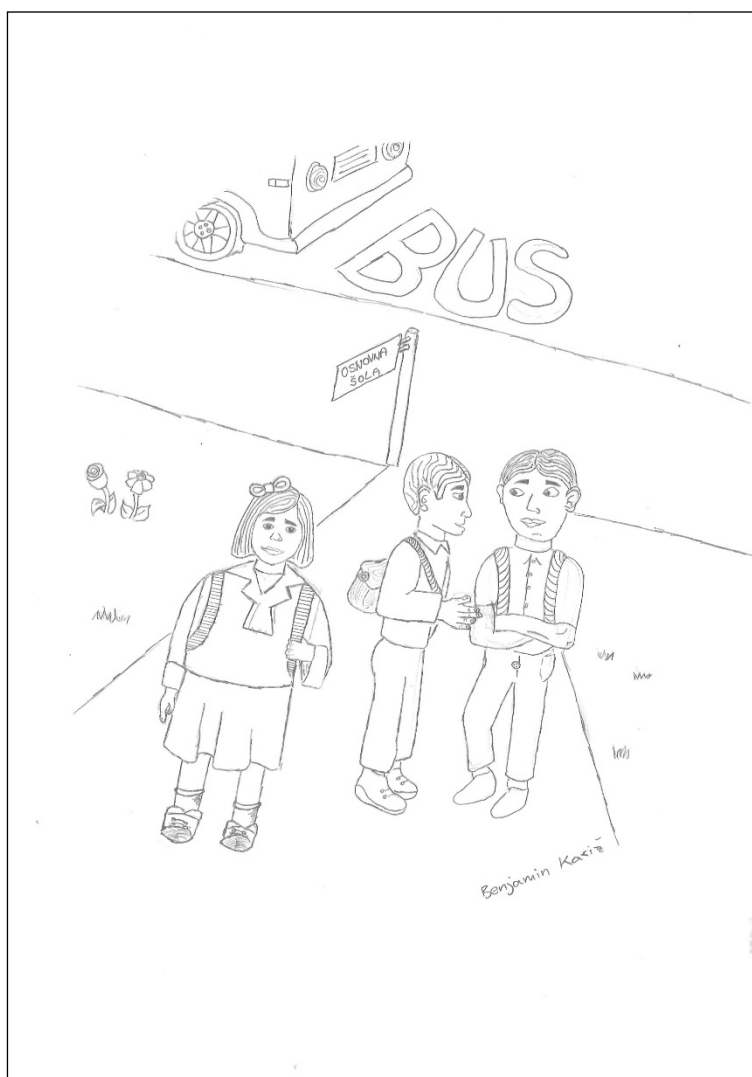
Najbolj zgodaj so morali vstajati otroci iz Gaberij, saj so se do šole v Vipavi z avtobusom vozili kar 45 minut. Dragica Ukmar se spominja, da je ponavadi vstala ob šestih. Težko je vstala, zlasti pozimi, ko je bila hiša mrzla in tudi na avtobusu jih je zeblo. Avtobus je iz vasi odpeljal že ob 6. 25. Počakali so ga na trgu sredi vasi. Skoraj brez izjeme je šolski avtobus vozil domačin šofer Mirko Čehovin. V hudi zimi je vžgal avtobus precej pred odhodom, da se je avtobus ogrel. Prvi so vstopili učenci iz Gaberij, nato je ustavil v Kodretih, na Erzelju, na Gočah, v Mančah, v Ložah in na Slapu. Učenci so na avtobusu prepevali, tudi partizanske pesmi. Če so fantje preveč nagajali, so morali izstopiti in pot do doma nadaljevati peš. Nad takim ravnanjem šoferja se ni nihče pritoževal. Zdelo se jim je, da je šofer do Gabercev celo prijaznejši, ker je bil domačin. Včasih so nekateri fantje prosili šoferja, da so lahko izstopili že na Erzelju in so del poti nadaljevali peš. Dragica se spomni sošolca, ki je na vsaki postaji skakal iz avtobusa. Nekega dne ni uspel pravočasno skočiti nazaj v avtobus. Šofer mu je nehote zaprl vrata v trenutku, ko je imel učenec še glavo med vrati. Zaradi prebrisanega sošolca je Dragica ostala tudi brez prvega dežnika. Sošolec je njen dežnik vtaknil med vrata avtobusa in ga zlomil. Po prihodu iz šole je bila Dragica utrujena zaradi vožnje po ovinkasti cesti. Zaradi vožnje po taki cesti in slabega zraka na avtobusu, ji je bilo pogosto slabo.¹¹²

¹¹¹ PANG 667, Zbirka razglednic krajev, digitalni arhiv, Nova Gorica, 2086.

¹¹² Pripovedovala je Dragica Ukmar, poročena Kodelja iz Gaberij; zapisala je Klara Kodelja, 8. b.

Marjan Fajdiga iz Lož se spomni, da avtobus do Lož ni pripeljal. Ko je obiskoval peti in šesti razred v Vipavi, avtobus do Lož še ni pripeljal, ker je bila pot preozka, zato je moral peš do avtobusne postaje v Mančah. Nato so cesto le razširili in v sedmi in osmi razred v Vipavi se je že vozil z avtobusom, ki so ga učenci počakali na avtobusni postaji v Ložah. Avtobus je do Vipave vozil približno osem minut. Včasih jih je bilo na avtobusu toliko, da so se vrata komaj zaprla.¹¹³

Z šolskim avtobusom so se po opravkih peljali tudi vaščani. Včasih je bil na avtobusu tudi sprevodnik. Vedno pa je moral biti na avtobusu red.¹¹⁴

Avtobus je pripeljal. Samo še k pouku bo treba.¹¹⁵

¹¹³ Pripovedoval je Marjan Fajdiga iz Lož; zapisala je Katarina Fajdiga, 7. b.

¹¹⁴ Pripovedoval je Jože Fajdiga z Goč; zapisala je Ines Fajdiga, 7. b.

¹¹⁵ Risal je Benjamin Kariž, 9. a.

Vožnjo z šolskim avtobusom je tako opisala Karmen Zalar: »Ura je enajst in pripravila sem se za šolo. Pojedla sem, vzela torbo in jo mahnila čez dolino v Vrhpolje. Na avtobus je šel tudi star stric. Skoraj smo ga prevrnili. On pa je imel v rokah dežnik. Z ročajem je potegnil za vrat enega mulca, da je kar padel s stopnic avtobusa. Možakar je robantil in mahal z dežnikom ter kritiziral mladino. Šofer je rekel, da bi raje vozil krave in vole, kakor to preklemano mularijo. Če bi on ukazal, bi vsi hodili peš tako kot včasih... Pred šolo nas je »skipal«. Zapodili smo se proti šoli. Možakar pa je kričal za nami: »Prekleta mularija, če bi jaz vozil, vam bi že pokazal hudiča. Prmej dun, da se vam ne bi ljubilo divjati.«¹¹⁶

Hudo je bilo, če so učenci avtobus zamudili. Dora Štrancar iz Planine je višje razrede osnovne šole obiskovala v Ajdovščini. Vozila se je s šolskim avtobusom. Nekega dne se je s sošolkami tako zatopila v igro, da so pozabile na avtobus. V Ajdovščino je odpeljal brez njih, zato so morale do šole prehoditi sedem kilometrov. Starši so jo zaradi zamujenega avtobusa močno okregali.¹¹⁷

Le kje je naš avtobus?¹¹⁸

¹¹⁶ Karmen Zalar, Zakaj bi se sekirali, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XIX., št. 2, šolsko leto 1988/89, str. 31.

¹¹⁷ Pripovedovala je Dora Štrancar iz Planine; zapisala je Julija Petrič, 7. b.

¹¹⁸ Iris Mihelj, Zunaj je že noč, našega avtobusa pa od nikoder, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XVII., št. 1, maj 1987, str. 23.

Popoldansko izmena se je od leta 1983 končala ob 18. 00. Šolo so zadnji zapuščali učenci iz Vrhpolja, Dupelj in Budanj. Na igrišču in v šoli je bilo vse polno otrok. Iz učilnice je pridrvel še zadnji razred. Slišati je bilo vprašanja: »Le kje so moji copati?, Kje je moja torba?«. Prvi je pripeljal avtobus za Gaberje. Okoli avtobusnih vrat se je kar gnetlo učencev. Slišati je klice: »Šparaj mi!« in podobno. Ko so bili vsi učenci na avtobusu, je končno odpeljal. Nato pride avtobus po učence iz Slapa in vsa zgodba se je ponovila. Nazadnje so ostali le še učenci iz Budanj, Dupelj in Vrhpolja. Tema je bila že in še dež se je usul. Učenci so postali nestrpni. Vedrili so pred šolo in čakali. Končno je izza ovinka pripeljal avtobus. Na koncu so zunaj ostali le še učenci iz Vrhpolja, saj so prvi izstopili. »Koliko jih je še?« je spraševal šofer. »Še pet.« »Pomaknite se nazaj proti sredini.« »Dajmo, dajmo!« In tako je bilo iz dneva v dan, iz leta v leto.¹¹⁹

Besedilo so zapisali: Vita Lavrenčič, 7. a, Ines Fajdiga, Katarina Fajdiga in Julija Petrič, 7. b, Klara Kodolja, Mojca Ferjančič in Veronika Tomažič, 8. b, Hana Furlan, 9. a in Katjuša Kopačin, 9. b

Morali smo obiskovati varstvo vozačev

Po končanem pouku so morali učenci zapustiti učilnice in šolo. Učenci vozači, ki so čakali na avtobus, so morali ostati v stari ali v novi šoli do odhoda šolskega avtobusa. Na obeh šolah je bila do 13. 00 »dežurna služba učiteljev«. Ni bilo dovoljeno hoditi po šolskem igrišču pred šolo, ker so motili pouk telesne vzgoje.¹²⁰ V šolskem letu 1969/70 je bilo varstvo vozačev pred začetkom pouka od 7. 00 do 8. 00, popoldne pa od 11. 45 do 12. 45. Varstvo je bilo obvezno za učence, ki so čakali na avtobus kot tiste, ki so čakali na pouk.¹²¹ Dežurstvo učiteljev za učence vozače so v šoli organizirali že v šolskem letu 1966/67.¹²² V okviru varstva vozačev so organizirali tudi dodatni pouk za vozače in za učence, ki so bili ob konferenci negativno ocenjeni. Dodatni pouk je bil iz slovenščine, matematike in angleščine.¹²³

Večina učencev bi raje počakala avtobus na prostem, niso marali varstva vozačev v učilnicah. Raje so pod kostanji na trgu pred šolo in po cesti brcali žogo in se lovili. Prebivalci trga so se pritožili. Menili so, da se učenci obnašajo nespodobno. Ravnateljica Nada Hoenigman je v okrožnici zapisala: »Vozači čakajo pred in tudi po pouku do 13.00 v spodnjih dveh učilnicah. Ne smejo brcati žoge na trgu, ker ovirajo

¹¹⁹ Iris Mihelj, Zunaj je že noč, našega avtobusa pa od nikoder, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XVII., št. 1, maj 1987, str. 23.

¹²⁰ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1971/72, okrožnica št. 5.

¹²¹ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1969/70, okrožnica št. 11.

¹²² PANG 385, t. e. 39, a. e. 233, šolska kronika za šolsko leto 1966/67.

¹²³ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1968/69, okrožnica št. 38.

promet in lahko pride tudi do nesreče ali razbijejo okno na sosednjih hišah. Strogo se morajo držati teh navodil.»¹²⁴

Varstva vozačev nihče od vprašanih ni omenil. Učenci so imeli na voljo žogi za nogomet in košarko. Kdor ni želel igrati iger z žogo, je sedel na stopnicah in klepetal, da je čas do avtobusa hitreje minil.¹²⁵

Damjana Žorž s Slapa, ki je obiskovala osnovno šolo v Kanalu se spomni varstva vozačev pred in po pouku. Zjutraj so se v učilnici učili, ponavljali so snov. Mlajši pa so risali in se igrali. V učilnico je prišla učiteljica in preverjala, kaj učenci počnejo.¹²⁶

Učenci so pri varstvu vozačev pisali naloge in ponavljali snov.¹²⁷

¹²⁴ PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1968/69, okrožnica št. 18.

¹²⁵ Pripovedoval je Anton Lavrenčič iz Vrhpolja; zapisala je Vita Lavrenčič, 7. a.

¹²⁶ Pripovedovala je Damjana Žorž iz Slapa; zapisala je Laura Žorž, 8. b.

¹²⁷ Risba je bila objavljena v Mladem Vipavcu, glasilu OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XVII, 1987, št. 1, str. 7.

V šolskem letu 1979/80 se je na matično šolo v Vipavo vozilo z avtobusom 230 učencev. Nekateri učenci so prišli z avtobusom že eno uro pred začetkom pouka, vračali pa so se eno do dve uri po končanem pouku. Tako so v šoli v Vipavi imeli pred poukom tri skupine varstva, po pouku pa dve skupini za približno 140 otrok.¹²⁸ Zjutraj je bilo varstvo vozačev od 7. 00 do 8. 00, po končanem pouku pa od 11. 30 do 13. 00. V času varstva so učenci napisali naloge, igrali zabavne igre in ob lepem vremenu so se sprehodili v naravi. Omenjeno varstvo vozačev je bilo namenjeno učencev nižjih razredov in je bilo organizirano na stari šoli.¹²⁹

Delo učitelja pri varstvu vozačev, več let je bila učiteljica Ivanka Hren, je bilo zelo težko. Vozačev je bilo zelo veliko, učenci so bili različnih starosti, prostor pa neustrezen. Zaradi prostorske stiske so se vozači zadrževali na hodniku in na igrišču. Učiteljica ni imel pregleda nad celotnim dogajanjem in je lahko zagotovila le določeno varnost. Glede na posamezne interese, je učence zaposlila s pisanjem domačih nalog, z igranjem družabnih iger in s športnimi dejavnostmi. V času varstva vozačev so učenci obiskovali razne interesne dejavnosti, dopolnilni in dodatni pouk. Učiteljica je ob prihodu šolskega avtobusa učence navajala na kulturnen vstop v avtobus.¹³⁰

Besedilo sta zapisali Vita Lavrenčič, 7. a in Laura Žorž, 8. b.

¹²⁸ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šol. leto 1979/80.

¹²⁹ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šol. leto 1980/81.

¹³⁰ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šol. leto 1986/87.

KO JE BURJA IMELA MLADE

Redka so bila šolska leta, ko pouk ni zmotila huda vipavska burja, ki se je na vso moč zaganjala s kraških planot v dolino. V sunkih je moč burje lahko dosegla tudi 200 km na uro. Zelo hudo burjo in zimo omenja šolska kronika v šolskem letu 1955/56. Učenci zaradi močne burje in snežnih metežev niso mogli prihajati v šolo. Tudi učilnic niso mogli ogrevati. Tako je bil pouk v mesecu februarju 1956 zelo nereden.¹³¹

Večkrat je bila huda burja, dež in sneg, toda učencev ni ustavilo, da ne bi šli v šolo. Ko je bila močna burja so se držali drug drugega, da so se ji lažje upirali. Ko so prišli do Vipave, je burja ponavadi ponehala, tako da jim včasih niti verjeli niso, v kako slabem vremenu so prišli v šolo. Pozimi so večkrat tudi prespali pri sorodnikih, tako, da so res zelo malo manjkali pri pouku zaradi slabega vremena. Včasih je bilo res naporno. Toda imeli so dovolj časa za prijetne pogovore.¹³²

Burja ni ustavila otrok, da ne bi prišli v šolo.¹³³

¹³¹ PANG 385, OŠ Vipava, t. e. 2, a. e. 11, Šolska kronika za OŠ Vipava za šolsko leto 1955/56.

¹³² Dora Bizjak Vovk, V šolo smo hodili peš in ob vsakem vremenu, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 135.

¹³³ Risala je Ajda Furlan, 9. a.

Boža Furlan Ferjančič je začela obiskovati nižjo gimnazijo v Vipavi, ko je bila stara deset let. Vsak dan je prehodila kar osem kilometrov. Zabavna je bila pot preko Vetrnega polja, nekdanjega letališča, kjer so se urili vojaki. Težje je bilo prečkati polje pozimi, ko je pihala močna burja. Drobnost telesce je zanašala sem in tja in Božo večkrat vrgla tudi na tla. Plazila se je po jarkih ob polju ali hodila v zavetju ob bregu potoka. Včasih, v hudi zimi in burji s snegom, je Boža prosila očeta, da jo je peljal s konjem v šolo. Po končanem pouku je navadno burja že malo oslabela, da je lahko Boža odšla peš domov.¹³⁴

Pozimi je bilo hudo, saj je bil ob močni burji tudi hud mraz. V spominu ji je najbolj ostalo, ko je Močilnik poplaval cesto, zato so morali v Vipavo čez Slap. Pot je bila daljša in zamudili so pouk.¹³⁵

V zimskem času in ob slabem vremenu so prišli v šolo premraženi in mokri. V šoli so se oblačila posušila na njih. Viktor Nusdorfer se spomni, da je včasih tako pihala burja, da je hodil po kolenih, sicer bi ga odpihnilo.¹³⁶

Zasnežen glavni vipavski trg¹³⁷

¹³⁴ Boža Furlan Ferjančič, *Preko vetrnega polja, Stoji učilna zidana*, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 115–116.

¹³⁵ Pripovedovala je Valerija Vermiglio iz Vipave; zapisala je Zala Bušen, 8. a.

¹³⁶ Pripovedoval je Viktor Nusdorfer iz Lož; zapisala je Tjaša Dolenc Nusdorfer, 8. a.

¹³⁷ PANG 385, t. e. 39, a. e. 233, Šolska kronika OŠ Vipava za šolsko leto 1963/64; Fotografijo na novoletni vizitki je posnel foto krožek OŠ Vipava.

Zelo skromno so bili oblečeni in obuti. Obleke so bile v glavnem predelane iz starih. Huje je bilo z obuvalom. Čevlji so bili ponošeni. Podedovali so jih od starejših bratov in sester in jih nosili, dokler niso popolnoma razpadli. Marija je v šolo večkrat prišla z mokrimi nogami, ker so luknje na podplatih prepuščale mokroto. Mama jim je sama šivala copate iz starih plaščev ali vojaških odej. Na podplat je prišla gumo od kolesa.¹³⁸ Tisti, ki pomanjkanja niso poznali, so se iz oblek in obuval revnejših otrok norčevali, kar jih je zelo prizadelo.¹³⁹

Valentina Kogoj se spominja, da ni marala hlač, ki jih je mama dala sešiti, da jo na poti v šolo ne bi tako zeblo. *»Imela sem dvanajst let, ko sem začela hoditi v šolo v Ajdovščino. Zime so bile hude; največ preglavic nam je povzročala burja. Hodili smo po grapah in iskali zavetje. Mnogokrat smo šli mimo Dolge Poljane, skozi Kožmane in Žapuže. Bili smo slabo oblečeni; ni bilo žab, bund in škornjev. Ob deževnih dnevih sem prišla v šolo z vodo v čevljih in po poti domov mi je pod podplati žvrcljalo: zvrč, zvrč ... Po vojni so prišle v modo hlače tudi za dekleta in domači so sklenili, da bom nosila hlače. Posvet se je končal s sklepom, da mi jih bo naredil stric Pavle in to iz tatovih poročnih hlač. Povedali so mi o strašni nameri (zame) in jaz sem zakričala: »Hlač pa ne in ne! Ne bom jih nosila!« Toda bila sem v manjšini, zmagali so odrasli. Stric mi je vzel mero. Spominjam se blaga. Bilo je prijetno mehko na dotik, črne barve s komaj zaznavnimi belimi nitkami vmes. Hlače so bile narejene, zame prehitro; in prišel je čas, ki sem se ga bala. Hočeš-nočeš, morala sem jih obleči, toda oblekla sem si tudi krilo. Preden sem vstopila v razred, sem si hlače slekla, jih stlačila v torbo in sijih oblekla, preden sem prišla domov. Tako je bil volk sit in koza cela. Minila je zima in prišla je pomlad ter poletne počitnice. Meni pa niso dale hlače miru. Rada bi se jih znebila, toda kako? V hlevu, kjer smo imeli prašiča, je bila v zidu luknja in stlačila sem jih v luknjo. Minilo je poletje in prišel je čas novega šolskega leta. Jaz sem na hlače popolnoma pozabila. Bližala s e je zima in mama mi je rekla: »Če ne maraš ti hlač, jih bo nosila Majda.« Toda hlač ni bilo nikjer. Hlače so izginile. Minila je zima in spet je bilo tu poletje. Mama je nekaj brkljala v svinjaku in iz luknje v zidu potegnila hlače, polne mišjih lukenj in kakcev. Takšen konec so doživele tatove poročne hlače.«¹⁴⁰*

Ko so pešačili v šolo v burji in dežju, jim ni pomagal noben dežnik. V družini Marije Furlan so imeli le enega, zato je mama poslala Marijo k sosedovim, če ji lahko posodijo dežni plašč iz najlona, ki so ga dobili iz Trsta. Bili so tako dobri in ji ga posodili. Toda tisti dan je pihala zelo močna burja z dežjem. Ko je prišla na glavno cesto za Vipavo, ji je nenadni sunek burje strgal dežni plašč v franže. Držali so le glavni šivi. Katastrofa je bila dvojna, saj je Marija prišla v šolo mokra in brez plašča. Mama pa je morala

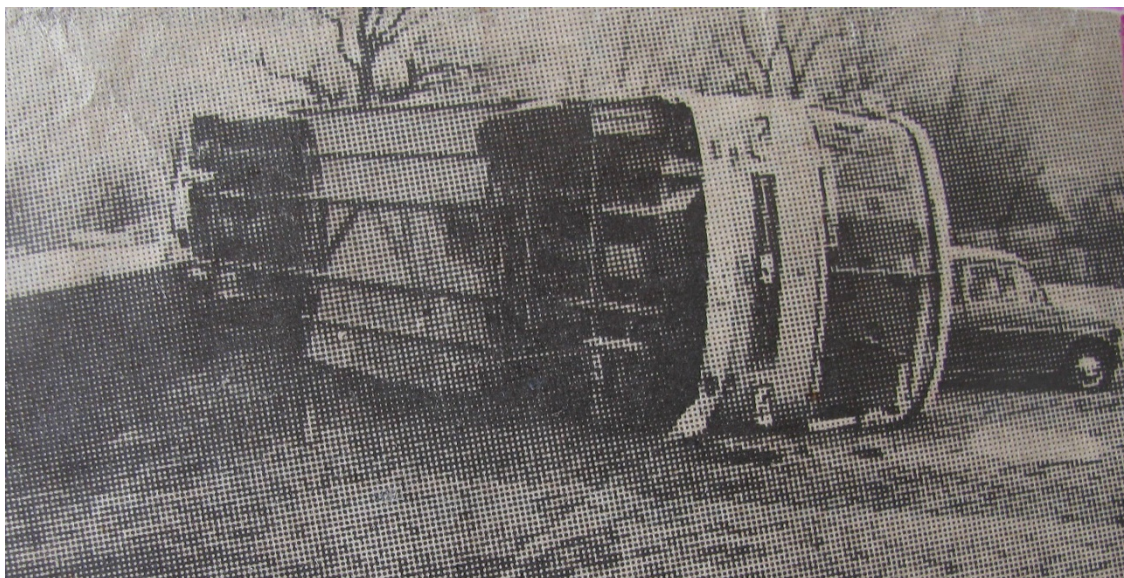
¹³⁸ Marija Furlan Makuc, Pella, Pella, naj te ubije strela!, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 125.

¹³⁹ Pripovedovala je Leonarda Mislej iz Orehovice; zapisala je Lucija Trošt, 8. a.

¹⁴⁰ Valentina Kogoj, Očetove poročne hlače, Vipavski glas, letnik XXXI, julij 2015, št. 113, str. 14–15.

kupiti nov plašč in ga vrniti sosedom. Od takrat si Marija ni sposodila nobene reči več, saj je bila to »velika šola«, ki se je slabo končala.¹⁴¹

Po zimskih počitnicah leta 1976 je močno snežilo. Ker so bile zelo nizke temperature, je sneg zmrzoval. Damjan Krašna iz Budanj je bil učenec sedmega razreda v Vipavi. Od avtobusne postaje do njegovega doma je vodila zelo strma pot, ki je bila močno poledenela. Damjan je razmišljal, kako bo naslednje jutro prišel do avtobusa. Napolnil je platneno vrečo s senom, da se bo lahko popeljal do postaje. Zjutraj se je dobro oblekel in vzel vrečo. Klanec je bil vse bolj strm in pokrit z debelo plastjo ledu. Usedel se je na vrečo in se močno pognal. Začelo je drseti in šlo je vse hitreje. Damjan se je počutil kot dirkač na enosedežnem bobu. Zopet je prišla majhna ravnina, a za njo strm klanec, po katerem se je spustil z veliko brzino. Tako je zlahka premagal nevarno pot do avtobusne postaje.¹⁴²

Vožnja z avtobusom v zelo močni burji je zelo nevarna. 26. 1. 1972 je burja blizu Podnanosa prevrnila avtobus goriškega Avtoprometa, ki ga je vozil šofer Jože Gorjup iz Ajdovščine. V avtobusu je bilo 10 potnikov, vendar se ni nihče poškodoval.¹⁴³

¹⁴¹ Marija Furlan Makuc, Pella, Pella, naj te ubije strela!, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 125.

¹⁴² Damjan Krašna, Moja pot v šolo, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik VI., št. 2, 8. 2. 1976, str. 21.

¹⁴³ PANG 385, t. e. 21, a. e. 177, Šolska kronika OŠ Draga Bajca Vipava 1971/72.

V zimskih razmerah so tudi avtobusi imeli zamudo. Takrat je bilo še posebej veselo, saj so otroci zamudili šolo in še nakepali so se.¹⁴⁴ Več pripovedovalcev je menilo, da je bilo v njihovem otroštvu več snega kot danes. Če je burja spremljalo še močno sneženje, so nastali visoki zameti. Zaradi sneženja z burjo in poledico so 24. februarja 1986 morali pouk tudi odpovedati.¹⁴⁵

Zaradi močne burje je bila cesta Podnanos – Ajdovščina za avtobuse pogosto zaprta. Kar nekajkrat se je zgodilo, da so učenci prišli v šolo, potem pa se je burja tako okrepila, da prevoz z avtobusi po glavni cesti ni bil več varen.

1. 2. 1996 so po dogovoru z avtobusnim podjetjem učence iz Podnanosa, Lozic in Podrage varno prepeljali domov preko Manč, Štjaka, Vrabč in Orehovice.¹⁴⁶ Pouk se je v primeru poslabšanja vremena za popoldansko izmeno tudi prej zaključil. Zaradi varnosti učencev so pouk 7. 2. 1991 zaključili že ob 15. 30.¹⁴⁷

Pot v šolo v zimi in burji je bila peš ali z avtobusom prava pustolovščina. Nemalokrat se je zgodilo, da so učenci iz okoliških krajev prišli v šolo, Vipavci pa ne.

Besedilo so zapisale: Zala Bušen, Tjaša Dolenc Nusdorfer in Lucija Trošt iz 8. a.

¹⁴⁴ Pripovedoval je Gaj Kovač iz Lokavca; zapisala je Julija Kovač, 7. a.

¹⁴⁵ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1985/86, str. 49.

¹⁴⁶ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1995/96.

¹⁴⁷ Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava, Šolska kronika za šolsko leto 1990/91.

ZAKLJUČEK

Dan za dnem, leto za letom hodijo otroci v šolo in nazaj domov. Nekateri otroci imajo do šole kar dolgo pot. V vipavskem šolskem okolišu so nekdam bili Gaberci, ki so potrebovali kar 45 minut vožnje z avtobusom. Tako kot v preteklih desetletjih je večina učencev vipavske šole danes iz bližnjih vasi in se v šolo vozijo z avtobusi. Ustvarjajo posebno obliko tako imenovane dnevne migracije, saj se vsakodnevno vozijo v šolo izven kraja bivanja in se popoldne vračajo domov.

Ugotovili smo, da so otroci po drugi svetovni vojni v šolo hodili peš. Ne glede na vreme, so prišli v šolo, včasih premraženi, mokri in utrujeni od hoje proti burji. Otroci iz Podnanosa, Lozic, Podrage, Budanj so do šole imeli več kilometrov hoje. Večinoma so hiteli, da niso zamudili pouka. Hodili so v skupinah, se pogovarjali in se učili. Čas za igro in pustolovščine je bil po pouku, na poti domov, vendar so mnogi otroci imeli uro, do katere so morali biti doma, saj so jih starši čakali s kosilom in z delom. Večina izprašanih je po šoli veliko pomagala staršem, še zlasti kmečki otroci. Ni bilo časa za utrujenost, pa tudi domača naloga in učenje sta morala počakati na večerne ure.

Ko so starši otrokom lahko kupili kolo, so učenci iz bližnjih krajev v šolo prihajali s kolesi. Ker je bil pouk dvoizmenski, so se jeseni in pozimi večkrat vračali domov že po temi, kar je bilo precej nevarno.

V 60. letih 20. stoletja je šola za učence organizirala reden šolski prevoz z avtobusi, sprva le, če je bilo dovolj otrok zainteresiranih za prevoz z avtobusom. Od sedemdesetih let 20. stoletja je bilo vozačev zelo veliko. Na avtobusih je bila precejšnja gneča. Učenci so stali po celem avtobusu in se stiskali drug ob drugega. Ob slabem vremenu je bilo zato veliko slabe volje, običajno pa je bilo na avtobusu zabavno. Šalili so se, se učili, pogovarjali. Vsi so se »grebli« za zadnje sedeže, ki so med učenci veljali za najboljše. Kdor je sedel zadaj je imel veljavo in ugled. Seveda je moral biti na avtobusu red, ker je šofer v primeru neubogljivosti, avtobus ustavil in neubogljiv učenec je moral iz avtobusa ter peš nadaljevati pot do doma. Učenci so si želeli da kdaj avtobus ne bi pripeljal. V zimskem času, ko je bila res huda burja in za povrh še sneženje z zameti in poledica, se je to tudi zgodilo. Najbolj zagnani učenci iz najbližjih vasi so se odpravili v šolo peš, drugi pa z veseljem domov.

Za učence vozače so organizirali varstvo vozačev. Ker je bila na vipavski šoli velika prostorska stiska, so učenci avtobus čakali na glavnem hodniku v šoli ali na šolskem igrišču. Učitelj je lahko zagotovil le delno varnost, saj ni imel celotnega pogleda na

dogajanje. Učenci so lahko pisali nalogo, vendar so raje igrali košarko in nogomet ali pa so si s klepetom na stopnicah krajšali čas do prihoda avtobusa.

Kaj pa danes? V vipavski šoli je precej manj učencev, komaj 500 nas je. V šolskem letu 2016/17 je bilo brez prvošolcev na matični šoli 156 vozačev. 65 učencev se je vozilo iz Podnanosa, iz Vrhpolja in Dupelj 26, ter 65 vozačev iz Slapa, Lož, Manč, Goč ter Erzelja. Otroci iz Budanj in Gaberij obiskujejo OŠ Šturje.

Peš in s kolesi prihajajo v šolo le Vipavci, pa še njih večkrat pripeljejo starši. Na šolskih avtobusih ni več gužve, zlasti za Vrhpolje in Duplje je avtobus skoraj prazen. Če so nekoč otroci peš hodili v vsakem vremenu in tudi po temi, se kaj takega danes ne bi zgodilo, saj starši ne bi dovolili. Tudi šofer nikogar ne spusti prej iz avtobusa, ker je odgovornost prevelika. Učenci so povedali, da se na avtobusu še vedno prerivajo za zadnje sedeže. Pomembno je, da si prvi in lahko izbiraš, kje boš sedel. Veliko se pogovarjajo o šoli, zvesti spremljevalci pa so moderni telefoni. Pred odhodom domov morajo učenci vozači počakati v učilnici pod nadzorom učitelja, ki je zadolžen za varstvo. Če kdo hoče domov peš, kar je velika redkost, mora imeti podpisano dovoljenje staršev.

Gospod Pregelj iz Sanabora se iz šolskih dni najbolj spomni šolske poti po strmi stezi. *»Ne morem si predstavljati, da bi danes pošiljali otroke v šolo po takih poteh kot so nas.«* Škoda, ker so učenci z današnjo skrbjo odraslih prikrajšani za marsikatera lepa doživetja in izkušnje.

Člani zgodovinskega krožka OŠ Draga Bajca Vipava

PRILOGA

RAZISKOVALNA NALOGA MLADIH ZGODOVINARJEV 2017/2018

Tema: **Migracije**

Vprašalnik za delo na terenu

Migracije so selitve prebivalstva. V preteklosti, pa tudi danes se je na milijone ljudi preselilo v druge kraje. Posebna oblika selitev so še vedno dnevne migracije, ki so se okrepile v zadnjih desetletjih, ko so se izboljšale prometne povezave. Ljudje dnevno odhajajo oziroma se vozijo v službo in v šolo v drug kraj. Torej potujejo iz kraja bivanja v kraj, kjer delajo ali se šolajo in se popoldne ponovno vrnejo domov.

V naši raziskovalni nalogi nas bodo zanimale dnevne selitve ljudi iz kraja bivanja v kraj šolanja v desetletjih po drugi svetovni vojni, približno od leta 1945 do leta 1990. Zanimalo nas bo kam so hodili v osnovno šolo, kako daleč je bilo, kakšna je bila pot, kako dolgo so se vozili ali hodili peš, kako je bilo na poti v šolo in domov, kdaj so odšli od doma in kdaj so se vrnili...

O raziskovani temi boš največ izvedel-a, če boš vprašal-a starejše vaščane. V pomoč ti bodo vprašanja, ki pa jih lahko razširiš in zapišeš še kakšno drugo zanimivost o raziskovani temi.

Odgovore si vestno in NATANČNO (!) zapiši na list. Ne odgovarjaj s kratkimi odgovori, na primer: da, ne, ampak opisuj!

OSNOVNA ŠOLA

1. V katerem kraju ste obiskovali osnovno šolo?
2. Kdaj ste morali vstati, da ste prišli do šole? Ste težko vstali?
3. Koliko časa ste potrebovali do kraja osnovne šole? Ste hodili peš ali ste se peljali z avtobusom?

4. Kdaj ste morali od doma:

- Če ste šli peš:
- Če ste se peljali z šolskim ali rednim avtobusom:

5. Koliko časa ste hodili peš oziroma ste se peljali z avtobusom, da ste prišli v šolo?

6. Ste šli v šolo sami ali z družbo vrstnikov?

7. Ste se v šolo peljali s kolesom? Opišite vašo pot in dogajanje na poti v šolo in iz šole?

8. Kje ste čakali avtobus? Ste dolgo čakali? Kako je bilo med čakanjem? Kaj ste počeli?

9. Opišite pot do šole, če ste šli peš ali pa z avtobusom?

10. Kako je bilo na avtobusu? Opišite vožnjo oziroma dogajanje med vožnjo.

11. Kako je bilo na poti v šolo, če ste šli peš? Kaj ste še počeli na poti do šole?

12. Kako je bilo po pouku, na poti iz šole?

13. Kje ste čakali avtobus?

14. Ali je bilo varstvo vozačev? Če je bilo, kako je bilo tam?

15.Kdaj ste prišli iz šole?

16.Kaj ste počeli po prihodu iz šole? Ste bili od poti utrujeni?

17.Kaj vam je najbolj ostalo v spominu o poti v šolo?

18.Zapišite še kaj zanimivega, lahko tudi smešnega o vaši poti v in iz šole.

Raziskovalno nalogo bomo popestrili še z drugimi zgodovinskimi viri. Vprašaj za fotografije šolarjev na poti v šolo, sošolcev, s katerimi ste skupaj hodili ali se vozili v osnovno šolo, mesečne vozovnice...

Na izposojeno skrbno pazi. Povej ljudem, ki ti bodo karkoli posodili, da bomo v šoli fotografije, razglednice in drugo fotografirali oziroma skenirali in jih čim prej vrnili. **Obvezno si zapiši, kdo ti je kaj posodil!!!**

Fotografije in drugo so mi posodili:

- Kratek opis fotografije:
- Ime in priimek, kraj bivanja lastnika fotografije:

Pripovedoval-a mi je:

- Ime in priimek:
- Kraj bivanja:
- Leto rojstva:

Spraševal sem:

- Ime in priimek učenca/ke, razred:

VIRI IN LITERATURA

Viri

1. Arhivski viri

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici (PANG)

- PANG 385, OŠ Vipava 1961 – 1980, t. e. 21, a. e. 177, Šolska kronika OŠ Draga Bajca Vipava, 1971/72, 1972/73, 1975/76, 1978/79.
- PANG 385, OŠ Vipava 1945–1956, t. e. 2, a. e. 11, Šolska kronika OŠ Vipava v šolskem letu 1945/46, 1952/53, 1955/56,
- PANG 385, t. e. 39, a. e. 233, Šolska kronika OŠ Vipava za šolsko leto 1963/64, 1966/67,
- PANG, 385, t. e. 5, a. e. 79, Šolska kronika OŠ Vipava 1969/70,
- PANG 385, t. e. 3, a. e. 46, Knjiga obvestil in okrožnic za šolsko leto 1968/69, 1969/70, 1971/72,
- PANG 385, t. e. 7, a. e. 106, Knjiga okrožnic za šolsko leto 1968/69,
- PANG 385, Fond OŠ Draga Bajca Vipava 1904–1969, t. e. 2, a. e. 10, Šolska kronika nižje gimnazije za šolsko leto 1952/1953,
- PANG 385, OŠ Draga Bajca Vipava 1904 – 1969, Šolske kronike, t. e. 2, a. e. 9, OŠ Podraga 1947 – 1963, Kronika za šolsko leto 1953/54,
- PANG 385, Šolske kronike OŠ Vipava 1904-1969, t. e. 2, Šolska kronika v šolskem letu 1957/58.
- PANG 385, OŠ Vipava, t.e. II/8, a. e. 130,
- PANG 667, Zbirka razglednic krajev, digitalni arhiv, Nova Gorica, 2086.

Arhiv OŠ Draga Bajca Vipava

- Šolske kronike OŠ Draga Bajca v šolskih letih: 1979/80, 1980/81, 1983/84, 1984/85, 1985/86, 1986/87, 1987/88, 1989/90, 1990/91, 1995/96, 1996/97

2. Fotografski zgodovinski viri

Fotografije v zasebni lasti hranijo:

- Gabrijel Kverh iz Potoka pri Dornberku
- Jurij Rosa iz Poreč

3. Ustni zgodovinski viri

- Metka Jug iz Vrhpolja, rojena leta 1969; zapisala Liza Perko, 9. b,
- Špela Benčič iz Lož, rojena leta 1979; zapisala Lea Fabjan, 8. b,
- Stanislav Kokalj iz Idrije, rojen leta 1951; zapisala Elena Marija Cervo, 9. b,
- Đurđa Blanuša iz Podnanosa, rojena leta 1969; zapisala Katjuša Kopačin, 9. b,
- Dora Štrancar iz Slapa, rojena leta 1952; zapisala Julija Petrič, 7. b,
- Nataša Uršič Praček iz Vipave, rojena leta 1966; zapisala Manja Praček, 7. b,
- Viktor Nussdorfer iz Lož, rojen leta 1934; zapisala Tjaša Dolenc Nussdorfer, 8. a,
- Bojana Kocbek Gorkič iz Vipave, rojena leta 1977; zapisala Katjuša Gorkič, 7. a,
- Matjaž Furlan iz Podbrega, rojen leta 1974; zapisala Hana Furlan, 9. a,
- Gospa Božič iz Vipave, zapisala Ajda Božič, 9. a,
- Jana Guštin iz Vipave, rojena leta 1967; zapisala Ana Guštin, 9. b,
- Terezija Premrl iz Vrhpolja; rojena leta 1946, zapisala Polona Premrl, 8. b,
- Jadranka Volk iz Velikega Polja, rojena leta 1956; zapisal Jakob Lozej, 7. a,
- Milena Furlan iz Podnanosa, rojena leta 1935; zapisala Sara Furlan, 9. b,
- Jože Fajdiga z Goč, rojen leta 1960; zapisala Ines Fajdiga, 7. b,
- Andrej Ferjančič iz Dupelj, rojen leta 1969; zapisala Branka Ferjančič, 9. b,
- Tanja Stojko iz Ajdovščine, rojena leta 1971; zapisal Gal Stibilj, 8. a,
- Mojca Vrh Žgur iz Postojne, rojena leta 1977, zapisala Tinkara Žgur, 7. b,
- Anica Rosa iz Podrage, rojena leta 1955; zapisala Manja Rosa Trojer, 8. a,
- Leonarda Mislej iz Orehovice, rojena leta 1940; zapisala Lucija Trošt, 8. a,

- Rodika Pesterean iz Moldavije, danes živi v Vipavi, rojena leta 1978; zapisala Andreja Ferjančič, 7. a,
- Marjan Zavratnik z Gradišča pri Vipavi, rojen leta 1957; zapisala Ela Zavratnik, 8. a,
- Sonja Kopatin iz Podnanosa, rojena leta 1950; zapisal Luka Kopatin, 7. b,
- Gaj Kovač iz Lokavca, rojen leta 1942; zapisala Julija Kovač, 8. b,
- Helena Ferjančič iz Vipave, rojena leta 1969; zapisala Mojca Ferjančič, 8. b,
- Pavel Skapin iz Vipave, rojen leta 1963; zapisala Tamara Skapin, 7. a,
- Valerija Vermiglio iz Vipave, rojena leta 1947; zapisala Zala Bušen, 8. a,
- Ivanka Marc z Gradišča pri Vipavi, rojena leta 1942; zapisala Špela Marc, 9. b,
- Janez Kodelja iz Lož, rojen leta 1973; zapisala Kaja Kodelja, 8. b,
- Danica Nabergoj iz Podgriča, rojena leta 1948; zapisal Tine Nabergoj, 8. a,
- Sonja Jejčič, poročena Nusdorfer iz Zavina, rojena leta 1949; zapisal Matjaž Volk, 9. b,
- Urška Jauh iz Kranja, rojena leta 1976; zapisala Hana Kobal Jauh, 7. b,
- Marjan Nusdorfer iz Vipave, rojen leta 1939; zapisala Irena Nedeljkovič, 7. a,
- Marija Ferjančič iz Vipave, rojena leta 1945; zapisala Ana Fajdiga, 8. b,
- Damjana Žorž s Slapa, rojena leta 1969; zapisala Laura Žorž, 8. b,
- Lilijana Tomažič iz Vrhpolja, rojena leta 1963; zapisala Veronika Tomažič, 8. b,
- Dragica Ukmar Kodelja iz Lož, rojena leta 1969; zapisala Klara Kodelja, 8. b,
- Anton Lavrenčič iz Vrhpolja, rojen leta 1970; zapisala Vita Lavrenčič, 7. a,
- Vlasta Lavrenčič iz Vipave, zapisala Mateja Lavrenčič, 7. b,
- Sonja Ploj iz Vipave, rojena leta 1947; zapisala Sara Pregelj, 9. b,
- Gospod Pregelj iz Sanabora; zapisala Sara Pregelj, 9. b,
- Liljana Furlan iz Vipave, rojena leta 1950; zapisala Ajda Furlan, 9. a,
- Florjan Kverh iz Potoka pri Dornberku; zapisal Jan Žgur, 7. a.

Literatura

- Bizjak Vovk Dora, V šolo smo hodili peš in ob vsakem vremenu, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 135.
- Furlan Ferjančič Boža, Preko vetrnega polja, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 115–116.
- Furlan Makuc Marija, Pella, Pella, naj te ubije strela!, Stoji učilna zidana, Zbornik o šolstvu v Vipavi, Vipava 2007, str. 125.
- Gabrovec Matej, Bole David, Dnevna mobilnost v Sloveniji, Ljubljana 2009.
- Kobal Ana, Biser, o biser vipavskega trga..., 150 let stare vipavske šole, Vipavski glas, letnik XXVII, december 2011, št. 99. str. 4–6.
- Kogoj Valentina, Očetove poročne hlače, Vipavski glas, letnik XXXI, julij 2015, št. 113, str. 14–15.
- Kovač Ljudmila, Izpolnile so se sanje, Vipavski glas, letnik XII, oktober 1997, št. 42, str. 31.
- Krašna Damjan, Moja pot v šolo, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik VI., št. 2, 8. 2. 1976, str. 21.
- Iris Mihelj, Zunaj je že noč, našega avtobusa pa od nikoder, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XVII., št. 1, maj 1987, str. 23.
- Naslovnica Mladega Vipavca, glasila učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik VIII, št. 3, 25. 5. 1978.
- Naslovnica Mladega Vipavca, glasila učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XI, 1981, št. 3.
- Stritar Jožef, Na poti v šolo, Šopek šolskih pesmi, s posebnim ozirom na narodne in v narodnem duhu zložene napeve, Središče na Štajerskem 1906, str. 7–8, <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LEUTKMCI/06546aef-c019-47ea-8ba9-6e0dcebbf96a/PDF>, dostop dne 19. 3. 2018.
- Terbižan Bojana, V avtobusu, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik VI., št. 2, 8. 2. 1976, str. 12.
- Veselo in slovesno ob začetku in zaključku šolskih let, raziskovalna naloga mladih zgodovinarjev OŠ Draga Bajca Vipava, mentorica Ana Kobal, Vipava 2017, str. 10.
- Zalar Karmen, Zakaj bi se sekirali, Mladi Vipavec, glasilo učencev OŠ Draga Bajca Vipava, letnik XIX., št. 2, šolsko leto 1988/89, str. 31.

KAZALO

UVOD	2
HODILI SMO V VIPAVSKO ŠOLO	6
V ŠOLO SMO HODILI PEŠ	14
Dve uri hoda v šolo in še dve uri domov	18
Hitro v šolo in počasi domov	21
Po pouku so otroci pomagali doma	26
S KOLESOM JE ŠLO HITREJE	27
HITRO, AVTOBUS ŽE GRE!	29
Morali smo obiskovati varstvo vozačev	35
KO JE BURJA IMELA MLADE	38
ZAKLJUČEK	43
PRILOGA	45
VIRI IN LITERATURA	48
Viri	48
Literatura	51
KAZALO	52